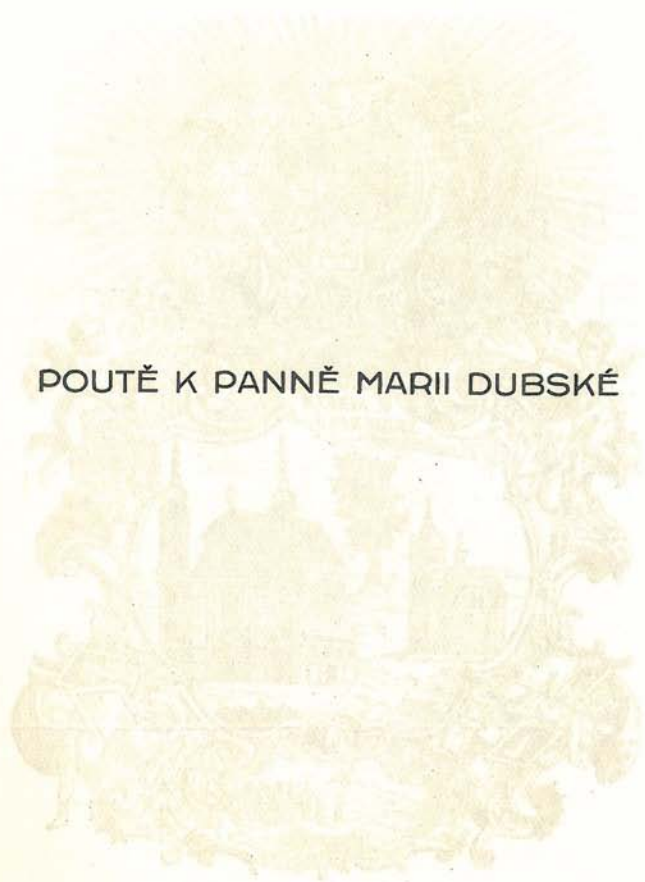

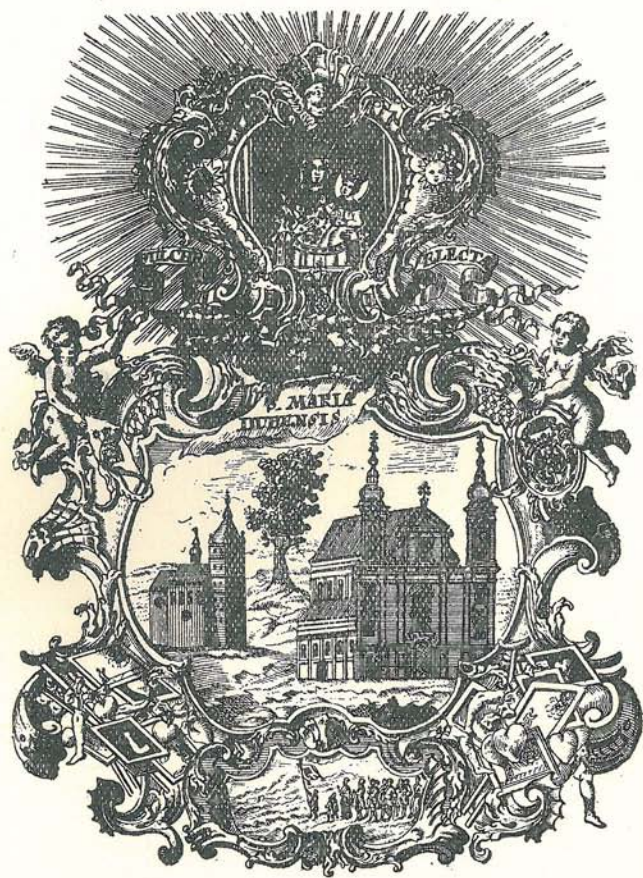
František Šigut:

Poutě k P. Marii dubské

POUTĚ K PANNĚ MARIÍ DUBSKÉ

František Šigut

POUTĚ K PANNĚ MARIÍ DUBSKÉ

Valašské Meziříčí 1944

Tiskem a nákl. Valašské tiskárny ve Valaš. Meziříčí

NIHIL OBSTAT.

Censor ex officio: Dr. Carolus Kyselý.

Nr. 8450.

IMPRIMATUR.

Dr. Udalricus Karlík, Vicarius generalis.

Olomucii, die 29. Junii 1944.

*

PŘEDMLUVA.

Milostný obraz Panny Marie v Dubě u Olomouce, zázraky před dvěma stoletími oslavený, láká k sobě stále veliký počet poutníků, kteří si chtějí vyprositi u „Trůnu milosrdenství“ pomoc ve svých potřebách a starostech. A farníci dubští denně vzhlížejí k vysokým věžím chrámu, v němž má svůj stánek jejich Ochránkyně, Pomocnice a Matka. Jim všem jest věnována tato knížka s přáním, aby poznání slavné minulosti probouzelo v nich v přítomnosti lásku, úctu a oddanost k Té, o níž nebylo slýcháno, že by koho opustila, když k ní bylo voláno. A hojnost milosti Panny Marie a jejího Syna ať je všchny provází na cestách životem!

Ve Valaš. Meziříčí na svátek Navštívení Panny Marie 1944.

O PŮVODU MILOSTNÉHO OBRAZU A POČÁTKU POUTÍ.

Nejvzácnější památkou nádherného proboštského chrámu dubského jest milostný obraz Panny Marie, umístěný nad svatostánkem hlavního oltáře. Jeho cena nespočívá však ani v uměleckém provedení nebo stáří, nýbrž v řadě milostí, kterých si před ním vyprosili od Prostřednice všech milostí zbožní návštěvníci tohoto místa.

Obraz Panny Marie, podle místa nazvané dubská, jest celkem prostý a bez zvláštní umělecké ceny. Jest to vlastně otisk dřevořezby na papíře, s jakými se můžeme ještě setkatí někde v museích a které byly hojné ve stol. XVII. a XVIII. Představuje Pannu Marii s Ježíškem na klíně v tradičním podání starších Madon, hlavně t. zv. černých nebo byzantských. Poněkud zesmutnělá tvář Panny Marie jest přímo obrácena proti diváku, tvář Ježíška poněkud pootočena. Oba obličejje jsou však pracovány velmi jemně, zvláště tvář Panny Marie přímo překvapuje ušlechtilým provedením. Dostí dobře jsou pracovány i ruce, na nichž nás překvapují otisky ran Kristových čili stygmata. Hlavu obou postav zdobí bohatě řešené barokní korunky, hlavu Ježíška nad to i svatozář, která jest u Panny Marie nahrazena sluncem a měsícem, které jsou v církevním umění odznakem Panny, „vznešené jako slunce, krásné jako měsíc“. Královskou důstojnost Matky Boží vedle korunky zdůrazňuje žezlo, které třímá svou pravicí, zatím co Ježíšek objímá levicí symbol své všemohoucnosti, kouli s křížkem. Bohatě květy a drahokamy zdobený šat a šňůry perel jsou do-

provodem královského majestátu. Avšak při vši své prostotě a neumělosti jest celek zdařilým výtvozem lidového umělce, jehož nadání scházelo jen umělecké školení.

O původu tohoto obrazu zachovala se stará pověst, zaznamenaná již r. 1730 v kázání Ant. Josefa Dresera: „Jistýho vojáka syn, jménem Jiřík Mašlík, v Brně vychovaný a v Kunovicích u Hradiště tehdáž přebývající, svou sprostnou rukou tento špatný papírový obrázek vyryl aneb zobrazil a vytiskl, který od něho nějaký Matouš Opálka, obyvatel nenákonickéj (již v Pánu odpočívající) koupil a v svej svět-nici jistý čas měl a svou pobožnost k němu míval, napotom pak pro větší čest a zvelebení nejsvětější Rodičky Boží ten obrázek na tu předjmenovanou lípu před nenákonickou tvrzí stojící zavěsil. A ačkoliv napotom v nějakým času buďto větrem aneb jakoukoliv příhodou aneb způsobem tenž obrázek se ztratil, však nicméně zas skrz dívky tehdáž v nenákonickým dvoře sloužící při hledání trávy na trní visící byl nalezen a do předjmenovaného dvora přinešen. Do kteréhožto když jedenkrátě vejš jmenovaný neboštík Matouš Opálka přišel a tam svůj obrázek spatřil, žádal šafáře, aby mu jeho klenot navrátil: jakž taky to co žádal obdržel, vzal svůj obrázek, naň špatný dřevěný rámeček udělal a zas na to místo na té lípě zavěsil. Ejhle, stalo se, že napotom v krátkém času každý, jak říkajíc, kdo mimo té lípy šel, na kolena padal, ruce a oči k nebi zdvihal a ten obrázek v uctivosti pozdravoval, tak daleko, až k takovej pověsti a vážnosti přišel, že i mnozí nedůživí, churaví a nemocní k tomu obrázku schválně přišli a předešlé zdraví prosili a obdrželi...“

Pozdější doba tuto pověst, jež spadá do r. 1727, rozvedla a okrášlila zázrakem, jímž prý Panna Maria chtěla svým ctitelům ukázati moc své přímluvy: Obraz na lípě začal vydávati jasné světlo, jež bylo odleskem slávy Panny Marie v nebi. Proto také dostal obraz název zářící a začal býti cílem velikých

zástupů z celého okolí. V tomto podání zaznamenal pověst dubský děkan Josef Zháněl ve svém spisku o původu a rozkvětu dubských poutí z r. 1742. Ten však a podle něho také i ostatní prameny o původu obrazu uvádí jako autora obrazu Jiříka Bušlíka, nikoliv Mašlíka.

Jinou obměnu pověsti o původu obrazu zaznamenává farní pamětní kniha a podle ní knížka P. Arnošta Šmehlíka: Poutnické místo bl. Panny Marie v Dubě na Moravě z r. 1903. Před obrazem, visícím na lípě, prý se jednou modlila služka z panského dvora. Z modlitby prý byla vyrušena nějakým hlukem, který způsobil pád obrazu se stromu, když závěs povolil. Z úcty vzala obraz s sebou domů a uložila v polici. V noci prý se šafář probudil a spatřil světnici ozářenou. Domnívaje se, že něco hoří, vstal, prohledal světnici, ale nenalezl ničeho. Když zhasl, objevila se opět záře. Při bedlivějším pozorování uviděl, že světlo vychází z police. Opět vstal, šel k polici, kde našel obraz Panny Marie s lípy. Na dotaz, kde se tam dostal, vypověděla mu děvečka svou příhodu. Šafář prý dal potom udělati na obraz nový rám a dal jej opět zavěsiti na strom, který byl od té chvíle obléhán zástupy zbožných prosebníků.

Když počet návštěvníků obrazu stále vzrůstal, až to bylo zvlášť v neděli odpoledne na úkor bohoslužeb ve farním kostele dubském, a když se množily pověsti o zázracích, které prý se tam staly, oznámil tehdejší dubský farář František Ferdinand Formánek celou záležitost konsistoři, žádaje o směr-nice, jak by se měl zachovati. Na radu konsistoře byl obraz v předvečer svátku sv. Václava 1727 od kaplana Kristiána Leichmana přenešen do farního kostela dubského a tam zavěšen na stěnu na evangelijní straně oltáře. Přenešení se stalo v naprosté tichosti a zcela soukromě.

Přenešením obrazu se však zbožná úcta lidu nezmenšila, ba naopak ještě vzrostla a farní kostel Všech svatých stal se cílem poutníků ze širokého

okolí, neboť pověst o události i zázracích se brzy rozšířila do celého okolí. Řada nemocných přicházela, aby si zde před obrazem Panny Marie vyprosila zdraví, obtížení ulevení ve starostech, zarmoucení potěšení. Počet poutníků tak vzrostl, že v červnu 1728 musel už farář Formánek žádati konsistoř o ustanovení druhého kaplana, protože dva kněží nestačili na zpovídání kajících, ale prosil, aby kaplanu byl přikázán plat, aby snad budoucím farářům nevznikl závazek jej vydržovati. Při tom oznamuje, že sbírky vynesly od dne přenešení obrazu do kostela obnos 170 zl., na který dosud nebylo sáhnuo. Z toho by snad mohl býti placen druhý kaplan, jehož jest opravdu nutně třeba. Zatím však žádal, aby mu povoleno vzíti ze sbírek 100 zl. na výzdobu kostela a zvelebení úcty mariánské.

Rozhodnutím konsistoře z 5. července 1728 bylo zřízení druhého kaplanského místa povoleno a kaplanem jmenován Jiří Roubal, jemuž přikázán roční plat 60 zl. z kostelní pokladny. Kromě toho měl však míti ještě příjem za intence. Rovněž povoleno vyzvednouti 100 zl. na výzdobu kostela.

O bližších podrobnostech, jak vzrůstal počet poutníků, se dovídáme z druhého listu faráře Formánka v záležitosti ustanovení dalšího kaplana. V něm podává farář několik dokladů, jak poutě dubské zkvétají, ale také ukazuje na obtíže, které tím jemu vznikají. Až do nedávna stačily na víno ke mši sv. ročně 3 zl., ale nyní bývá v kostele místo bývalých dvou mší sv. až osm a devět denně, takže už letos jest třeba na víno 18 zl. a počet kněží-poutníků stále vzrůstá, a v budoucnosti bude nutno koupiti mešního vína až za 30 zl. A podobně stačilo dříve hostií za 2 zl. ročně, nyní však pro zvětšený počet mší sv. a hlavně sv. přijímání nestačí už ani 12 zl. Za praní kostelního prádla platilo se dříve ročně půl čtvrtého zl., nyní však žádá prádlena nejméně 12 zl. Dříve míval kostel značný příjem z prodeje malých obětních svíček, z jehož výtěžku se hradily skoro všechny potřeby. Nyní jsou

však zde dva voskaři, kteří prodávají poutníkům svíčky a tím způsobem značně snižují výtěžek kostela. Ježto však potřeby kostela se nejen nemění, nýbrž ještě stále rostou, bude nutno sáhnouti na kmenové jmění kostela, bude-li nutno něco pro kostel koupiti. Kdyby však byl kostelu ponechán výhradní prodej obětních svíček, snadno by se veškerá vydání na ozdobu a potřeby kostela mohla krýti z jeho výtěžku. Jen za poslední dva měsíce bylo odvedeno ze zmenšeného prodeje obětních svíček 147 zl. čistého výtěžku do kostelní pokladny. Rovněž potíže jsou s kostelníky. Až na jednoho, který za svou službu kostelu byl osvobozen od roboty, všichni vykonávali svůj úřad dobrovolně a bez odměny. Nyní však se jejich dříve čestná služba proměnila pro množství příchozích kněží i poutníků v břímě, které velmi těžce nesou, zvláště když nejsou osvobozeni od robot, takže farář jim musí dávat nějakou odměnu.

Největší potíž však byla se zpovídáním. Před vznikem poutí dostačil na celou duchovní správu a zpovídání farníků jeden kněz. Farář však vydržoval ze svého kaplana, jehož však nebylo nutně třeba. Ale od doby, co začaly do Dubu poutě, roste denně počet kajících, takže dosavadní dva kněží nikterak nestačí, aby všem kajícím vyhověli, ačkoliv denně zpovídají od pěti nebo šesti hodin až do jedenácti a v neděli od pěti ráno až do jedné odpoledne a někdy ještě i déle, a kromě toho mají ještě zpívané mše sv., kázání a požehnání. A ještě větší nával býval před mariánskými svátky. To bývali pozváni na výpomoc dva cizí kněží a zpovídalo se již v sobotu odpoledne od čtyř hodin až do desíti hodin večer a v neděli od pěti až do půl třetí odpoledne a kajících bývalo dva tisíce i více. To ovšem vyžadovalo velikého vypjetí sil a farář si stěžoval, že nyní musí ještě více pracovati než dříve, když byl sám bez kaplana. Nyní dokonce už nebudou stačiti ani dva kaplani a bude nutno ustanoviti kaplana dalšího a postarati se mu o bydlení, otop

a vydržování. Rovněž že bude nutno řešiti nějak otázku dovozu kněží na výpomoc k větším slavnostem a jejich odměnu a způsob, jak odměňovati hudebníky při větších slavnostech.

Konsistoř projednávala farářův přípis ve svém sezení 12. července a rozhodla, že zvýšené vydání má být hrazeno z kostelní pokladny, jejíž příjmy přílivem poutníků vzrostly a s kostelníky má být jednáno o spravedlivé odměně, která se jim bude rovněž platiti z kostelní pokladny. Pokud se týká prodeje obětních svíček, že voskaři nemají být připravováni o svůj výdělek zákazem prodeje, nýbrž že má být ustanovena hodnověrná osoba, která by prodávala obětní svíčky ve prospěch kostela v kostele a na hřbitově a výtěžek odváděla faráři ve prospěch kostelní pokladny. Rovněž uznala konsistoř nutnost třetího kaplana, jímž ustanoven Konstantin Horní a patron kostela a držitel nenakonického dvora a kapitulní probošt hrabě František Ferdinand Oedt slíbil mu vyplácti ročně 60 zl., při čemž měl míti volně všechny intence. Nynějšímu kaplanu dubskému za jeho horlivost přislíbeno, že bude na něho pamatováno, až bude vhodná chvíle nebo potřeba. Před většími svátky, kdy se předpokládá větší účast kajčnicků, má farář požádati konsistoř, která ochotně vyšle několik kněží na výpomoc. Těmto kněžím má být z kostelní pokladny vyplaceno 24 kr. na oběd nebo večeři. Kdyby je však pozval k obědu nebo večeři hr. Oedt, nemá se jim oněch 24 kr. vypláceti.

Mocnou pákou rozkvětu poutí byla stále rostoucí řada zázraků, která se před zázračným obrazem Panny Marie udála. Nemáme po ruce jejich úplného seznamu a proto se musíme spokojiti aspoň s několika, pokud se nám o nich zachovaly náhodné zprávy, a to jednak v knížce Zhánělově a jednak v dubském farním archivu. Odtud se dovídáme o uzdravení Mariny Lukášky z Borovic od neduhu očního a velikých bolestí v hlavě, které marně několik roků léčila, Doroty Dopitky z Drahanovic od posun-

činy, Anny Urbánkové z Velké Bystřice od psotníku, Anny Coufalkové od němoty, Kateřiny Letošíkové z Bukovan od bělma na oku, Josefa Leopolda Schrotta, syndika z Uničova, od bolesti v noze, Jana Kryštofa Schmollera z Litovle z těžkého záchvatu, Anny Barbory Leützmanové z Prostějova z těžké nemoci, Jana Bernarda Kazířala z Úsova od nemoci oční, způsobené poraněním, Anny Osecké z Tršic od zranění krávou a její dcery od bolesti v očích. Tato řada však jistě není úplná. A vedle pomoci na zdraví tělesném dostalo se jistě mnoha lidem pomoci i v těžkostech duševních.

Veliký počet milostí, kterých se lidem dostalo před obrazem Panny Marie, přiměl faráře Formánka, aby pořídil jejich seznam a zaslal do konsistoře se žádostí, aby byla zřízena komise, která by zkoumala, na kolik až jsou původu nadpřirozeného. Jeho žádosti bylo vyhověno a 9. září 1728 byla komise zřízena. Jejím předsedou byl jmenován hrabě Jan Matěj z Turri a Vallesassina, olomoucký kanovník a probošt brněnský, spolukomisaři František Karel Wagner, farář tovačovský, a Antonín Jos. Dreser, viceděkan kralický, přísedícími a odbornými poradci lékaři Ondřej Bern. Panenka a Jan Jos. Korvinus a chirurg František Neunächbar.

Jmenování členů komise nebylo náhodné, nýbrž dobře promyšlené. Hrabě Turri patřil k předním osobnostem duchovním v té době. Horlil o čest a slávu Boží a nescházel v žádném dobrém podniku, kde šlo o rozkvět Církve a blaha duší. Zvlášť velikých zásluh si získal o moravská poutní místa, jejichž byl horlivým navštěvovatelem a propagátorem. Pamětní kniha kláštera trinitářů na poutním místě Zašové u Valaš. Meziříčí o něm poznamenává, že byl „pán zbožností a ušlechtilostí světoznámý a v pracích duchovních na vinici Páně dělník neúnavný, kterému — ačkoliv byl kanovníkem a infulovaným probošem — bylo největší radostí naplňovati kostely kázáními, zdobiti je slavnostními bohoslužbami v mitře a zasvěcovati je Bohu, vězně k smrti

odsouzené vysvobozovati a každoročně pěšky putovati do Maria Celly". Tuto chválu potvrzuje i okolnost, že se s ním shledáváme téměř ve všech dějinách moravských poutních míst. V dějinách dubských se s ním setkáváme několikrát. Podobně k významným osobnostem duchovním patřil i Wagner. Pocházel z Valaš. Meziříčí a působil nejdříve čtyři roky v Domaželicích, 1707—1713 v Rožnově, potom do r. 1730 v Tovačově a konečně se stal děkanem holešovským, kde r. 1748 zemřel. Vynikl jako horlivý ctitel Panny Marie. Jako farář rožnovský se přičinil o zvelebení pouťi zašovských, založil v Rožnově Bratrstvo svatého Růžence a nadal je obnosem 1000 zl., v Tovačově Bratrstvo sv. Trojice na vykupování otroků se stejným fundčním kapitálem a podobně odkázal 1000 zl. na zřízení Bratrstva ke cti sv. jmen Ježíš, Maria a Anna v Dubbě. Nejvíce ovšem vynikl jako děkan holešovský, kde se pojí s jeho jménem nejen obnova obou kostelů a zřízení kláštera trinitářů, nýbrž i stavba kostela v Kostelci u Hol. a na sv. Hostýně a zřízení fundace 1000 zl. na lokálního kaplana na Hutisku. Zanechal po sobě velmi krásnou památku. A neméně významný byl i Antonín Dreser. Pocházel z Vyskova, kde se narodil r. 1694. Studoval v klášteře Hradisku u Olomouce, na kněze byl vysvěcen 1720 a po krátkém působení v Babicích byl poslán na vyšší studia práv do Solnohradu. Tam dosáhl titulu doktora. Po návratu do vlasti stal se nejdříve ceremoniářem kardinála Schrattenbacha a r. 1726 farářem a děkanem kralickým. Za své zásluhy byl jmenován přisedícím konsistoře a byl i papežským protonotářem. Vynikl jako znamenitý kazatel. Tiskem vyšlo jeho pět kázání, mezi nimi i kázání při přenášení obrazu Panny Marie dubské 22. října 1730.

První zasedání komise konalo se v březnu 1729. 25. února sděluje hrabě Turri dubskému faráři, že 4. března přijede i s ostatními členy komise do Dubu a přikazuje mu, aby jej i s oběma kaplany kolem 9. hodiny očekával a svolal na ten den všechny,

Pohled na kostel od jihuzápadu.

Hlavní portál.

kdo dosáhli na přímluvu Panny Marie dubské nějakých milostí.

Komise byla opatřena přesnými pokyny, podle nichž se měla řídit. Pro stanovení, co pokládá Církev za zázračné, byl vypracován z různých autorů přehledný výtah o zázracích, sestaveny otázky, podle nichž se měl dáti výslech a sepsána formule přísahy v jazyce českém i německém, kterou všichni vyslyšení museli před výslechem složit. V ní se zavazovali, že věrně a bezelstně vypovědí všechno, nač budou tázáni.

Komise zasedala několikrát, ale materiál, který pořídila, se všechen nezachoval. Ale i z několika zachovaných kusů jest viděti, že si počínala velmi svědomitě a řídila se přesně předpisy. Velmi pečlivě byla zkoumána skutečnost vyslyšení — i na základě předvolaných svědků — a váženo, mohlo-li se státi uzdravení nebo vyslyšení přirozeným způsobem. Přesně rozlišován podíl sil přirozených a nadpřirozených u každého vyslyšení. Poučným v tom ohledu jest třeba výslech o uzdravení Kateřiny Letoškové z Bukovan. Trpěla velikými bolestmi očními, takže někdy celý den i celou noc proplakala. Při tom měla jedno oko úplně potažené bělmem, druhé se začínalo potahovati. Matka vykonala s dítětem pout do Dubu, kde prosila Pannu Marii o uzdravení dítěte. Na zpáteční cestě náhle bolesti přestaly a zanedlouho ztratilo se i bělmo, takže děvče dobře vidělo. Historickou skutečnost tohoto náhlého uzdravení potvrdili nejen rodiče, nýbrž i tři předvolaní svědkové z Bukovan a farář velkobystřický Matouš Felber. Při šetření o podstatě uzdravení vyslovil se však lékař Korvinus, že vyléčení od bělma mohlo nastati přirozenou cestou, protože trvalo delší dobu, ale náhle pominutí před tím dlouho trvajících bolestí na zpáteční cestě z Dubu že jest původu zázračného.

Podobně za spíše zázračné než přirozené označili přísední lékaři uzdravení Mariny Lukášky z Borovic. Ta o své nemoci a uzdravení vypověděla před

komisi toto: „Já jsem byla z většího dílu slepá, nikam bez průvodce jítí nemohla, přetěžkou bolestí hlavy obtížena. Všelicos sem užívala, žádným lékem skrz mnohé leta pomoci sobě sem nemohla. Jak sem pak se zdověděla, že Panna Maria při Dubě na lípě se zjevila a do kostela jest přenešena, majíc sen o ní a Ji tak jak ten obraz vidíc, do Dubu sem se vést dala. Do kostela uvedena, před obrazem kleknouc, nejsvětější Pannu Marii sem vzývala a tak dlouho v Dubě zůstala a do kostela pilně chodila, až sem netoliko lepší zrak dostala, ale taky tej velkej bolesti byla celá zbavena, takže bez průvodce s plesáním a potěšením sama domů navrátila.“

V několika zasedáních prozkoumala komise všechny zaznamenané případy vyslyšení a výsledek svého jednání odeslala prostřednictvím konsistoře kardinálu Schrattenbachovi. Konsistoř doprovodila akta přípisem, v němž se kardinála dotazuje, zda na základě zjištěných zázračných vyslyšení může být obraz Panny Marie dubské prohlášen za milostný a za jakých formalit by se tak mělo státi. Kardinál prozkoumal znovu všechna akta a 29. listopadu 1729 vydal dekret, v němž mocí svého úřadu prohlašuje, že „uváživ dobře všechn materiál, týkající se této věci a přihlížeje obzvláště k podivuhodnému přílivu lidí, osvícení, milostem, darům a dobrodiním, kterých se dostalo z vyšší moci mnoha věřícím na přímluvu Panny Marie dubské a které zcela převyšují síly lidské a mohou býti pokládány za zázraky, jakož i maje na zřeteli přání své konsistoře a ke snažným prosbám kapitulního probošta a svého generálního vikáře z moci svého úřadu biskupského rozhodl, že se může přikročiti, ba dokonce že jest záhodno, aby se přikročilo k prohlášení obrazu Panny Marie dubské za zázračný s kazatelny“. Za tím účelem že tedy povoluje umístiti obraz na hlavním oltáři dubského kostela, konati k němu poutě a zavěšovati pamětní předměty, ale patřičným způsobem podle zvyku církevního. Současně nařídil

konsistoři aby vydala přesné předpisy, jimiž by se bylo řídit při slavnostním přenášení obrazu s boční stěny kostela na hlavní oltář.

Konsistoř čekajíc až by uplynuly církevním právem předepsané tři roky od počátku poutí k prohlášení obrazu za milostný, vydala 25. září 1730 přípis, jímž byla určena ke slavnostnímu prohlášení obrazu Panny Marie dubské a jeho přenešení na hlavní oltář dvacátá první neděle po svatém Duchu, která toho roku připadla na 22. října a stanoveny formality, za jakých se tak má státi. Děkanu dubskému se přikazuje, aby hned příští neděli a potom každou neděli až do slavnosti ohlašoval, jaká slavnost se na 22. října chystá a aby požádal i okolní děkany a faráře, hlavně v Olomouci o podobné ohlášení, i aby se ke zvelebení slavnosti vydali s procesím do Dubu na pout. Ve slavnostní den že má býti v osm hodin slavnostní kázání, při němž má býti oznámen česky i německy dekret, jímž kardinál Schrattenbach prohlásil obraz Panny Marie dubské za milostný. Kazatel ať se v kázání zmíní o milostech, jichž se věřícím v Dubu dostalo a povzbudí k úctě Panny Marie. Po kázání ať se sejme obraz se stěny chrámové, koná s ním průvod ven z kostela a po návratu umístí na hlavním oltáři. Potom má býti druhé kázání a zazpívá se chvalozpěv Bože, chválíme Tebe, se svátostným požehnáním. Odpoledne mohou býti nešpory s krátkým kázáním, loretánská litanie a svátostné požehnání.

Neděle 22. října 1730 byla pro Dub dnem veliké slavnosti, k níž se dostavilo veliké množství poutníků. Ze 17 farností a to: Přerova, Kralic, Drahanovic, Tovačova, Určic, Vrahovic, Kokor, Vlkoše, Slavonína, Křelova, Senice, Duban, Charvát, Dolan, Klenovic, Němčic a Olomouce přišly průvody, vedené kněžími. Olomoucký průvod přivedl farář od sv. Mořice hrabě František Řehoř Giannini, který se stal později prvním infulovaným proboštem u sv. Mořice. Počet poutníků byl tak veliký, že většina z nich se nevešla do kostela. Proto byly slouženy

mše sv. i venku, aby se jich mohli zúčastnit všichni poutníci. Všech přítomných kněží i s hodnostáři církevními bylo celkem 29, mezi nimiž byl i světící biskup olomoucký hrabě Otto Honorius Eghk, kapitulní probošt olomoucký a patron dubského kostela, jeho bratr Leopold Bedřich, probošt kroměřížský a infulovaný opat bělehradský a hrabě Jan Josef Wratislav z Mitrovic, kanovník olomoucký a pozdější biskup královéhradecký, který také sloužil pontifikální mši svatou po přenešení milostného obrazu na hlavní oltář.

Slavnostním kazatelem při přenášení milostného obrazu byl děkan králický Ant. Josef Dreser, jenž byl členem komise, která zkoumala podstatu zázraků. Svě kázání, psané jadrnou češtinou a vynikající mistrnou skladbou, vydal r. 1732 i tiskem pod názvem „Dub za krále stromův vyvolený aneb kázání v Dubě při přenášení zázračného obrazu nejsvětější Rodičky Boží Marie Panny dubskéj“. V kázání, jehož thematem byl citát z knihy Soudců (9, 15): „Podťe, a pod stínem mým odpočiňte“, líčí začátek uctívání obrazu Panny Marie dubské a poukazuje na milosti, kterých se před ním zbožným poutníkům dostalo, a ke konci uvádí, kolik mší sv. zde bylo slouženo a kolik poutníků přistoupilo k sv. přijímání. Tak mší svatých bylo r. 1728 od 28. července do konce roku 897, r. 1729 2460, r. 1730 4134, r. 1731 3846. Svatých přijímání v téže době: r. 1728 60.323, r. 1729 90.535, r. 1730 110.200, r. 1731 124.415.

Místní učitel Kristián Michálek zaznamenal celou slavnost pro budoucí pamět v matrice jen několika skrovnými slovy: „Dne 22. října r. 1730 byl zázračný obraz bl. Panny Marie dubské s velikou slavností na hrubý oltář pozdvižen.“

ROZKVĚT POUTÍ A STAVBA POUTNÍHO CHRÁMU.

„Hvězda na obloze dubské vzešla“, jak nazval Pannu Marii dubskou r. 1742 farář Zháněl, vábila k sobě den ode dne větší zástupy zbožných ctitelů. V procesí přicházel každoročně Olomouc, Přerov, Tovačov, Kralice, Kojetín, Velká Bystřice, Němčice, Senice, Dolany, Velký Týnec, Kokory, Předmostí, Dubany, Drahanovice, Otašlavice, Charváty, Smržice, Rataje, Bohuslavice, Vrahovice, Olšany, Vlkoš, Tršice, Břest, Hněvotín, Holice, Jestřabí a skoro každý rok Prostějov, Litenčice, Březovice, Ivanovice, Slatinice a Zdounky. Ba i vzdálený Fryšták, Vsetín a Frenštát přicházel každoročně s průvodem, vedným knězem. Mnoho přicházelo poutníků jednotlivě a přistupovalo zde ke sv. zpovědi a sv. přijímání, takže sedm kněží mělo stále dosti práce ve zpovědnících a u oltáře. Mezi poutníky byli i členové šlechty. Podle seznamu, pořízeného farářem Zhánělem přišlo r. 1730 17 procesí, r. 1731 22 procesí, r. 1732 23 procesí, 1733 25 procesí, 1734 28 procesí, 1735 20 procesí, 1736 18 procesí, 1737 21 procesí, 1738 25 procesí, 1739 22 procesí, 1740 23 procesí, a na př. od 6. dubna do 7. září 1739 přistoupilo 34.375 osob ke sv. přijímání a v letech 1740—1742 do srpna 108.784 osob, ačkoliv právě zuřila válka. To jistě víc než cokoliv jiného ukazuje, jaké oblíbě se poutě dubské těšily.

Veliké oblíbě se těšily poutě do Dubu i mezi duchovenstvem, jak ukazuje počet mší sv., které byly v poutním kostele slouženy. Od počátku poutí dubských, tedy od r. 1729, do prohlášení obrazu za milostný kardinálem Schrattenbachem r. 1729 bylo v Dubě slouženo 3357 mší sv., v r. 1730 jich však bylo již 4134 a v letech 1731—1741 celkem 33.694. Mezi kněžími byli i vysocí hodnostáři církevní, jako na př. kapitulní děkan olomoucký hrabě František Ferdinand Oedt, světící biskup Otto Honorius Eghk, arcijáhen olomoucký hr. Jan Matěj Turri, scholastik a pozdější biskup-kardinál hrabě Julius Troyer, Vít

Eusebius Trautsohn, infulovaný kanovník olomoucký, František Řehoř Giannini, infulovaný probošt u sv. Mořice v Olomouci, hrabě Jan Josef Wratislav z Mitrovic, biskup královéhradecký, hrabě Karel Martinic, probošt vysehradský, téměř všichni kanovníci olomoučtí, z jiných hrabě Erdödi, biskup adrienský, Jan Glätzel, infulovaný probošt augustiniánského kláštera ve Šternberku, převor kartusiánského kláštera v Králové Poli u Brna a řada jiných. Dvakrát přišel do Dubu jako poutník i olomoucký biskup a kardinál hrabě Schrattenbach a to 26. června 1734 a 27. března 1735, který byl upřímným ctitelům Panny Marie dubské, již věnoval na památku veliké stříbrné srdce, které bylo prvním závěsným darem a později poslal ještě i dvě stříbrné nohy a ruky na památku za přijaté milosti.

Stále rostoucí pouti byly však velice brzděny nedostatečným kostelem, v němž byl milostný obraz umístěn. Ten stěží stačil počtu domácích věřících a při větších poutích musely se mše svaté sloužiti venku. Jevila se proto naléhavá potřeba postarati se o větší a slávy Panny Marie důstojný chrám. Pro Dub a jeho pouti bylo štěstím, že měl dva veliké mecenáše, kteří věnovali celý svůj majetek na stavbu kostela. Byli to kapitulní děkan olomoucký hrabě František Fredinand Oedt a místní děkan František Ferdinand Formánek.

Hrabě Oedt byl v letech, kdy počaly poutě do Dubu, kapitulním proboštem a patronem kostela dubského, neboť jeho prebendou bylo nenakonické pansví. Od počátku vroucně přilnul k Dubu a mnohokrát dokázal i skutkem svou lásku k Dubu, když se uvolil platiti třetího kaplana, nebo když hostíval kněze, kteří přišli do Dubu na výpomoc, či konečně když sám několikrát putoval do Dubu, aby zde sloužil slavnostní bohoslužby. Na Dub však nezapomněl ani když se později stal kapitulním děkanem a přestal býti patronem kostela a věnoval bohatě zlatem zdobené mešní roucho s celým příslušenstvím. Když se projevila nutnost stavby nového kos-

tela, byl to opět on, který ukázal svou velikou štěrnost, položiv ihned obnos 50.000 zl.

Podobným dobrodincem nového kostela byl i děkan Formánek, z jehož iniciativy bylo přikročeno ke stavbě a pod jehož dohledem se také stavba prováděla. Hned na počátku jednání věnoval 6000 zl. a ve své poslední vůli, podobně jako hrabě Oedt učinil kostel universálním dědicem svého majetku.

Se stavbou kostela bylo začato r. 1734, kdy byly vykoupeny potřebné pozemky, půda urovnána a učiněny potřebné přípravy, aby se příštího roku mohlo začíti se stavbou. Místo pro kostel bylo vyhlédnuto na vyvýšenině západně od Dubu, volně v poli, aby se stavba mohla náležitě rozvinouti. V náhradu za odstoupení místa dal farář obci 3 měř. pole farního, z něhož obec platila 9 zl. desátků. Plány pro kostel vypracoval Pavel Malnovský, stavitel ve Slavkově u Brna, ve vrcholném slohu barokním s monumentalitou, jež se může směle postavit po bok nejlepším stavbám toho druhu na světě. Zvláštní pozornost věnována bohatě členěnému průčelí, zakončenému dvěma cibulovitými věžemi s risalitem uprostřed, které vysoko vévodí celému okolí. Jednolodní chrámová budova při délce 55 m, šířce 16 m a výšce ke klenbě 30 m, jest z největších kostelů moravských, stejně jako zase vnitřní výzdoba jej činila jedním z nejkrásnějších.

Stavba byla zadána staviteli Jiřímu Klíčníkovi z Brna a základní kámen byl položen r. 1735. Materiál byl brán z panského hliníka a kámen dovážen ze skály tučapské. Při dovážení materiálu se významenal zvláště Tomáš Tomášek, rolník a mlynář v Tučapech, který podle pověsti denně dovážel kámen ze skály a tím způsobem ztratil 12 koní. Rovněž vypomáhali práci ruční i pivozy ostatní farníci. Práci tesařskou konal tesařský mistr Filip z Tovačova.

Jak rychle postupovala stavba vnějšku kostela nevíme, ale zdá se, že k r. 1742 byl již kostel i s věžemi pod střechou, jak nasvědčuje rytina Freund-

tova v knížce Zhánělově, ačkoliv jest možné, že obrázek byl dělán podle plánů kostela, když stavba ještě nebyla hotová. Podle obrázku i podle plánu byly však věže poněkud vyšší a jinak zakončené nežli dnes. Dnešní svou podobu dostaly teprve po velikém požáru kostela 4. května 1782, způsobeného bleskem.

Ještě déle však trvala vnitřní úprava a výzdoba kostela, k níž byli přibráni přední umělci moravští té doby. Jména některých se náhodně zachovala ve vyúčtování výplat. Kamenické práce prováděli dva blíže neznámí kameníci, z nichž jeden byl z Olomouce, druhý z Kroměříže, rovněž jménem neznáme štukatery, sochařské a řezbářské práce byly zadány nějakému Richtrovi a známému olomouckému sochaři Zahnerovi, kovářské práce měl Zviser, zlatotěpecké Rosmayer, mramorářské Markl, okrašlovačské Simon.

Příčin, proč se vnitřní výstavba chrámu protáhla na celou řadu let, bylo několik. Vedle čistě vnitřních důvodů, že totiž každé umělecké dílo potřebuje ke svému uzrání určitou dobu, byly zde i příčiny vnější, totiž ohlas událostí válečných z bojů o dědictví rakouské a hlavně úmrtí dvou nejvýznačnějších dobrodinců kostela: kapitulního děkana hraběte Oedta, zakladatele kostela a děkana Formánka, předního podporovatele stavby.

Jest příznačné, že dva mužové, jež pojila společná láska k Panně Marii a společná snaha po zvelebení místa, které si vyvolila za svůj stánek, byli spojeni i ve smrti. První zemřel děkan Formánek 14. května 1741 a 2. srpna téhož roku zemřel hrabě Oedt. Co tito dva vykonali pro Dub, jest zapsáno jen „v knize života“. A zvláště u děkana Formánka, který nejen věnoval zmíněných již 6000 zl. na stavbu kostela, ale po celou dobu ještě přidával, a nikdo se nedověděl kolik. A k dovršení svého díla učinili oba dva dubský kostel universálním dědicem svého jmění.

Poslední vůle hraběte Oedta jest datována 17.

července 1741 a podle ní si přeje, aby byl pochován na dómě v Olomouci. Hned po jeho smrti má se dát sloužiti 300 mší sv. ze jeho duši. Pohřeb budíž přiměřený jeho postavení. Metropolitnímu chrámu odkazuje 2000 zl. na fundaci a věnuje své pontifikalie jako kapy, tunicelly, infule a pastoralia. Generálním dědicem svého majetku ustanovuje kostel dubský, jemuž také odkazuje dva pozlacené kalichy, monstranci, reliquiáře, konvičky se 2 pozlacenými mísami, ornáty s ostatními bohoslužebnými potřebami. Před milostným obrazem Panny Marie zakládá fundaci 1100 zl. za sebe a své zemřelé rodiče, 600 zl. na týdenní mši sv. ke cti Panny Marie a 600 zl. za duše v očistci. Všechno jeho movitý majetek má se prodat a po několika menších odkazech bratrovi (3000 zl.) a ostatním příbuzným má býti všechno jeho jmění použito k dokončení kostela dubského. Za vykonavatele poslední vůle byli určeni olomoučtí kanovníci Kašpar z Glandorfu a Jan Karel ze Scherfenbergu. Veškeré jmění jeho po prodeji činilo 71.017 zl. 24 kr. 3 3/8 d.

Značný byl i odkaz děkana Formánka. Podle zprávy kapitulního archivu v Olomouci bylo ho 20.600 zl., ale k tomu jest poznamenáno, že ani zasvěcení se nedověděli, kolik věnoval Formánek na kostel za svého života. Pochován byl v kostele dubském v kryptě pod hlavním oltářem. Jeho nástupce mu ve své knížce věnoval několik vřelých slov, které jsou malou splátkou dluhu vděčnosti za jeho životní dílo. „Byl to veliký pracovník pro čest a slávu Boží, spasení duší a rozvoj úcty mariánské. Hned na počátku úcty Panenské Matky, která počala v Dubě kvéstí, věnoval 6000 zl. na její rozmnožení a přidal i tolikéž pochodní vlastního nadšení, z něhož vzrostla stavba chrámu a v něm úcta Panny Marie. A když se jeho život chýlil ke konci, učinil Pokořitelku smrti dědičkou všeho majetku a před svou smrtí viděl slávu její v největším rozkvětu. A nezemřel ten, o němž pevně věříme, že po svých pracích odpočinul v klínu Matky, která dala Světlo

ze Světla světa, aby ctitelé takové Matky byli ozáření světlem svatých na věčné věky. A jistě nepřilil zbytečně vody do moře, jak praví pořekadlo, když ponořil, jsa pln důvěry v panenskou Matku, sebe celého a všechno své do moře milostí, neboť aby tím šťastněji se dostal do krajů věčné radosti a blaženosti, přinesl Panně Marii dary, které se změnily v perly, jimiž jest ozdobena koruna nevyslovitelné slávy věčné. Nyní odpočívá syn blízko Matky. A i když tělo jeho kryje náhrobní kámen, přece žije v chrámě a mramoru, který jest pomníkem jeho věčného života a oslavy."

Opuštěného díla ujal se vši péčí nástupce děkana Formánka dr. Josef Antonín Zháněl, který se stal brzy po smrti Formánkově dubským farářem a děkanem. Do svého úřadu si s sebou přinášel nadšení pro čest a slávu Boží a rozkvět úcty mariánské a pochopení pro dokončení velkolepého díla, které mělo budoucnosti hlásati jeho horlivost a obětavost. Věren zásadě, že nemá levice věděti, co dělá pravice, věnoval podobně jako jeho předchůdce veliké obnosy na vnitřní výzdobu kostela a ze skromnosti nikde je nezapsal, takže dnes nemůžeme jeho obětavost vyčísliti. Nádherný chrám dubský jest však i jeho pomníkem a památkem jeho štědrosti a lásky k Bohu a jeho přesvaté Matce. A o této lásce mluví i jeho spisek, vydaný u příležitosti promoce na doktora bohovědy v září 1742, s barokně dlouhým titulem: „Krásná jako měsíc, stkvělá jako slunce, vznešená Královna nebe i země, neposkvrněná vždy Panna Maria, vzešlá v této době na obloze dubské a v chrámě Všech svatých ve farnosti dubské na posvátném obraze uctívaná a zázraky proslavená“.

Za Zhánělova farářování byla prováděna vnitřní úprava chrámová, která trvala až do r. 1756. Největší péče byla věnována hlavnímu oltáři s milostným obrazem Panny Marie. Pro hrazení nákladu byl získán veliký dobrodinec v osobě olomouckého kapitulního děkana Jiřího Karla rytíře z Mayerswaldtu, který odkázal své jmění na zřízení hlavního

oltáře v Dubě. Práce svěřena přednímu moravskému sochaři Fričovi, usedlému v blízkém Tovačově, který na vyzvání předložil model oltáře a rozpočet. Na oltáři pracoval Frič až do své smrti 1755, ale práci nedokončil. Dokončením oltáře byl pověřen sochař Miller z Tovačova, který však proti znění smlouvy vynechal 5 velkých a 9 malých soch a 4 sloupy z původního modelu Fričova a při mramorování užil jen málo sádry a místo ní přidával vápno. Vykonavatelé poslední vůle Mayerswaldtovy povolali Millera k zodpovídání, ale protože ten zatím přišel na mizinu, bylo řízení proti němu zastaveno. Oltářní obraz objednan od brněnského malíře Josefa Sterna.

Velikým dobrodincem kostela byl i světicí biskup olomoucký krabě Otto Honorius z Egkhů, který mimo jiné věnoval kostelu vzácné hedvábné, zlatem a stříbrem bohatě zdobené mešní roucho s celým příslušenstvím, totiž alby, dalmatiky, pluvíál a dva ornáty. Týž dal zbudovati na městečku sousoší: r. 1733 sv. Floriána a r. 1739 společně s jinými dubskými dobrodinci sousoší sv. Jana Nep. Po jeho příkladu postavil dubský soused a kostelník Jiří Tomášek r. 1740 na cestě ke kostelu sochu sv. Josefa.

Svou přízeň vůči Dubu osvědčil i biskup Jakub Arnošt z Lichtenštejna, vykonavatel poslední vůle hraběte Oedta generálního vikář olomoucký Kašpar z Glandorfu, přemnozí kněží, mezi nimiž sluší zvláště připomenouti Leopolda Fuchse, přisedícího olomoucké konsistoře a také lidé světší ze všech stavů a to nejen z Moravy, ale i z Čech, Slezska, ano i jiných zemí. Ze šlechticů si zvláštní zmínky zaslouží hrabě Jan Ludvík ze Žerotína, který věnoval na stavbu kostela 100 zl.

Štědrosti dobrodinců byl kostel v hojné míře opatřen také potřebnými věcmi, namnoze velmi cennými, ať už to byla mešní roucha či jiné bohoslužebné potřeby. Kostel měl dvě monstrance stříbrné a pozlacené, velký stříbrný kříž na svatostánku hlavního oltáře, osm stříbrných a pozlacených kalichů, 2 ciboria, 2 stříbrné svícny, stříbrný pacifikál, stří-

brnou kaditelnici s lodkou, stříbrný reliquiář, 4 stříbrné lampy, 1 velkou stříbrnou a pozlacenou, stříbrné mešní konvičky s táckem a j. Na bohoslužebných rouchách měl kostel 4 celé skvostné soupravy, 38 ornátů, 16 alb, 6 rochet a j.

Jak postupovaly ostatní práce nevíme, ale zdá se, že současně s hlavním oltářem byly skončeny také čtyři boční oltáře, totiž sv. Josefa a Jana Nep. na evangelní straně a sv. Kříže a Valentina na epištolní straně. Ostatní výklenky pro oltáře zůstaly prozatím prázdné, asi pro nedostatek prostředků. Z nedostatku prostředků postaven pouze prozatímní dřevěný kůr a na něm umístěn pouze menší positiv a rovněž i kazatelna čekala na svého dobrodince. Scházely i zvony, odpovídající velikosti kostela a významu místa. R. 1756 pořízen byl pouze malý, 49 liber těžký sanctusník, s nápisem „K záduší dubského ao 1756“. Ostatní zvony zůstaly na věži starého kostela a to největší sv. Trojice a sv. Bartoloměje z r. 1622, vážící 11 centů 69 liber s nápisem: „Ke cti svaté a nerozdílné Trojice a sv. Bartoloměje byl tento zvon ulit r. 1622“, druhý 7 centů 70 liber s nápisem: „Přelit ke cti Nanebevzetí Panny Marie roku 1702 za faráře Frant. Ferd. Formánka“, třetí 2 centy 50 liber s nápisem: „Tento zvon k cti a chvále s. Floriána a Šebestiána založen r. 1713 od faráře dubského Frant. Ferd. Formánka.“

Pro nedostatek peněz bylo nutno upustiti také od stavby ambítů, které byly zamýšleny v kruhu před kostelem a rovněž musela odpadnouti bohatě členěná balustráda před hlavním vchodem s výzdobou sochařskou a sochy ve výklencích průčelí. Zůstalo pouze 28 soch a váz na zdi nad podloubím po obou stranách chrámové lodi. Ze stejného důvodu nemohla býti ani dostavěna budova na epištolní straně kostela, která měla býti souměrná se stavbou na straně evangelní a která měla později sloužiti za obydlí farářovo, zatím co budova protější byla určena pro výpomocné kněžstvo.

Avšak i při nedokončení původního plánu byl

kostel dubský přední stavbou moravskou a čekal jen na slavnostní posvěcení, kterým měl býti věnován službě Boží a Panny Marie.

DUCHOVNÍ PÉČE O POUTNÍKY.

Stále vzrůstající počet poutníků si vynutil značné rozšíření duchovní správy, aby bylo možno všem kajcíníkům vyhověti. Před počátkem poutí byl v Dubě pouze farář, který si ze svého vydržoval kaplana. Sotva však byl obraz Panny Marie přenešen do kostela, začali dva kněží na počet kajcíníků nedostačovati a proto — jak jsme viděli — žádal děkan Formánek v červnu 1728 o přidělení třetího kněze a nedlouho po té i čtvrtého. Avšak ani to ještě nestačilo a protože nedostačovala ani výpomoc okolních kněží, bylo nutno počet stálého duchovenstva rozmnožovati, až za několik roků bylo už v Dubě vedle faráře ještě sedm výpomocných kněží.

Zvýšený počet kněžstva vyžádal si však řešení dvou naléhavých problémů. Bylo to ubytování kněží a jejich vydržování.

V Dubě byla fara od dávných dob. Stávala při kostele Všech svatých v městečku. Nejstarší zprávy o ní jsou sice až z počátku stol. XVI., ale jest jisté, že zde byla fara už mnohem dříve, neboť Dub patřil už od r. 1220 olomoucké kapitole či vlastně kapitólnímu proboštovi, který se jistě postaral o duchovní stránku svých poddaných. Péči vrchnosti byla fara uchována po celou dobu v rukou katolických a až na krátkou přestávku v letech 1633 až 1650 byla vždy opatřena vlastním farářem. V době vzniku poutí byl od r. 1697 farářem dr. František Formánek, rodák z Telče, před tím farář v Nových Hvězdlicích u Brna. Pro značný počet farníků vydržoval si ze svého kaplana, který bydlel na faře. Když však si vzrůstající počet poutníků vynutil další kněze, nebylo na jejich ubytování místa a proto ještě před stavbou kostela bylo přikročeno ke stavbě bu-

dovy, která měla sloužiti za obydlí výpomocných kněží. Stavba, jejíž financování přejal hrabě Oedt, byla řešena tak, aby vhodně zapadala do budoucí stavby chrámové a jí měla vnější podobou odpovídati stavba obydlí farářova na protější straně kostela. Ježto byla budova určena pro výpomocné kněze, byl její vnitřek řešen tak, aby vyhovoval svému účelu. V přízemí byla umístěna kuchyně s příslušenstvím a bytem pro kuchařku a společná jídelna, první a druhé poschodí bylo řešeno za byty kněží a knihovnu. V prvním poschodí bylo místo pro pět kněží a knihovnu, ve druhém pro šest kněží. Okna většiny pokojů byla obrácena k severu, aby budoucí fara mohla zachytiti jižní slunce. Se stavbou bylo započato r. 1730 a příštího roku byla dokončena. Na její udržování složil hrabě Oedt obnos 8700 zl. Budova byla z části vybavena — hlavně ovšem kuchyňskými potřebami — a opatřena slušnou knihovnou, vzniklou z odkazu faráře tovačovského Leopolda Meixnera, dómského čestného vikáře Ondřeje Weissa a daru brněnského kanovníka Ignáce Ludvíka Žalkovského ze Žalkovic. Čítala na samém počátku na 350 svazků theologické literatury a později byla ještě rozmnožována. Jest z větší části zachována dodnes a uložena v oratoři nad sakristií. Jsou v ní i mnohé cenné knihy české, jako na př. Písmo sv., Hájkova kronika, Štajerova česká postřila, Krugerovy Posvátné popely a j.

Řešeno bylo i vydržování kněží. I když děkan Formánek vydržoval jednoho kaplana, nechtěl, aby z toho vznikla povinnost jeho nástupcům a proto žádal konsistoř, aby kněžím přikázala plat. Jednoho kaplana uvolil se po čas svého života vydržovati hrabě Oedt ročním obnosem 60 zl., druhému mělo býti vypláceno z kostelní pokladny 100 zl. Později však bylo stanoveno, že kněží mají býti vydržováni z mešních stipendií a to tak, že by 15 kr. z každé mše sv. odváděli na stravování do společné pokladny, 15 kr. si ponechali pro sebe. R. 1759 fundoval dvě kaplanská místa děkan Zháněl obnosem

7300 zl., uložených na 5%, aby z ročních úroků ve výši 365 zl. dostával farář po 100 zl. na jejich vydržování, po 82¹/₂ zl. aby dostával každý kaplan. Na doplnění vydržovacího nákladu měl každý z nich sloužiti týdně 2 mše sv. na úmysl farářův a 1. kaplan jednu mši sv. týdně za olomouckého světícího biskupa Otta z Ekghu, 2. kaplan za úmysl zakladatele a po jeho smrti za jeho duši. Téhož roku odevzdal vykonavatel poslední vůle bývalého kralického děkana Antonína Dresera obnos 3460 zl. na fundaci pro třetího kaplana, jehož povinností by bylo sloužiti týdně za fundatora 2 mše sv. a 2 mše sv. na úmysl farářův. Měl však dostávati podobně jako ostatní kněží 6 zl. ročně na otop z kostelní pokladny.

Kdy se kněží nastěhovali do nové budovy, jež dostala název mariánská residence, není známo, ale 29. května 1738 byl pro ně předepsán domácí řád, podle něhož se měli řídit. V tomto řádu bylo mimo jiné stanoveno, že kněží jsou povinni žíti skoro řeholním životem za dohledu představeného residence, jehož mají všichni poslouchati. Povinností kněží jest konati bohoslužby, posluhovati věřícím svátostmi, kázati a vůbec se starati o duchovní potřeby poutníků, pečovati o chrám a čistotu v něm a vůbec o všechno, co jakýmkoliv způsobem souviselo se službou Boží, úctou mariánskou a duchovním blahem poutníků. Stravování měli míti společné a každý měl přispívati 15 kr. denně. Ve všem svém jednání a konání měli vždycky dbáti toho, aby byli vzorem a povzbuzením pro všechny, kdož by je viděli nebo slyšeli, navzájem měli vycházeti bez svárů v bratrské lásce. Náhodou vzniklé nedorozumění měl urovnávati představený residence, věci vážnější farář nebo konsistoř.

Prvním představeným residence stal se r. 1738 Jan Bilský, rodák z Příbora, doktor filosofie a svobodných umění a bakalář bohovědy, dosavadní kaplan v Klenovicích. Ve svůj úřad byl uveden dvěma konsistorními assesory 22. května 1738 a svůj

úřad zastával tři roky a dva měsíce. Byl velmi obětavý a horlivý a velmi se přičinil o rozkvět poutí i stavbu nového kostela. R. 1741 se stal kaplanem místeckým. S ním však také tento úřad přestal, neboť zatím zemřel děkan Formánek a nový farář Zháněl, dosavadní farář ve Střílkách, rodák z Jezera, se rozhodl, že přesídlí do residence u nového kostela a převezme péči o všechny kaplany. Ubytování v residenci, které bylo původně zamýšleno jako dočasné, než bude vystavěna nová fara, stalo se však trvalým, neboť se stavby fary pro nedostatek prostředků sešlo. Rovněž stará fara stala se neobyvatelnou, neboť 13. června 1747 spolu s celým městečkem lehla popelem a nebyla již postavena. O ohni, založeném neznámým pachatelem, a jeho následcích zanechal zprávu děkan Zháněl: „Plameny všechno ztrávily. Ohromný žár zničil úplně štěpy a stromy až do kořenů a zdí do základů. O já nešťastný. Když jsem začal u sebe uvažovati: Nyní si odpočinu, nyní si po práci oddechnu, ejhle! Místo odpočinku nová práce, místo úlevy a potěchy neočekávaný bol. Když jsem se z tohoto žaluplného dne, v němž jsem viděl všechno obráceno v prach a popel, trochu vzpamatoval, dal jsem se do nové práce. Dal jsem znovu stromy a štěpy vysázeti zahradu. Do tohoto podniku dal jsem své peníze, protože farníci nechtěli ani práci ani penězi přispěti. Soused nechtěl ani povinnou zídku vystavěti a tak jsem byl k tomu donucen já. Celé místo bývalé fary bylo proměněno na zahradu. Místo zdí rostly stromy. Jen vpředu postavena světnička pro hlídače zahrady. Kromě toho pořídil jsem do konce r. 1747 na svůj náklad nový dvůr, stáje, stodolu. Nyní zbývá jen, aby dobrotivý Bůh, jenž dává všemu vzrůst a mne nehodného zachovává ve své milosti, mému dílu požehnal.“

Vnitřek kostela.

Hlavní oltář (úsek).

DUCHOVNÍ NÁPLŇ POUTÍ.

Bylo-li těžké psáti už o rozvoji poutí, jest ještě mnohem těžší psáti o vnitřní stránce poutí, totiž, co vedlo poutníky k milostnému obrazu Panny Marie, jakých milostí zde bylo dosaženo, jak prožívali pout a pod. To jsou z větší části věci čistě vnitřné, s nimiž se lidé jen neradi svěřují, a my můžeme o nich souditi jen z náznaků, případně z výpovědi účastníků. Bohužel podobných záznamů se však nezachovalo a tak jsme odkázáni jen na několik skrovných poznámek děkana Zháněla, které dovolují načrtnouti alespoň matný obrázek, jak hluboce působily dubské poutě na duchovní život celého okolí.

Okruh vlivu dubských poutí kryl se v podstatě s místy, odkud docházely do Dubu poutní průvody, ačkoliv úcta Panny Marie dubské byla známa i ve vzdálenějších místech, odkud průvody nechodily. Nedlouho po té, co se začal stavěti nový kostel, docházely již do Dubu poutní průvody asi ze 40 farností: Olomouce (české a německé), Tovačova, Věrovan, Klenovic, Lobodic, Kojetína, Kralic, Vrahovic, Prostějova, Otaslavic, Smržic, Kostelce, Slatěnic, Olšan, Hněvošina, Duban, Drahanovic, Senice, Bohuslavic, Raťaj, Charvát, Bystřice, Bukovan, Jestřabí, Dolan, Týnce, Tršic, Majetína, Kokor, Rokečnice, Přerova, Citova, Předmostí, Vlkoše, Břestu, Litěnic, Březovic, Kunovic, Zdounek, Fryštáku, Frenštátu, Vsetína, Pohoře, Šternberka. Vedle toho přicházely ještě z mnohých jiných míst poutníci soukromě nebo v menších skupinách. Počet poutníků nedá se zjistiti, ale dosahoval mnoha desítek tisíc ročně.

Pohnutky, které vedly poutníky do Dubu, byly několikeré. Z počátku byla to jistě dychtivost ověřiti si na vlastní oči a uši div, který se stal s obrazem, dokud ještě visel na lípě v Nenakonicích, potom úcta k mocné Pomocnici v potřebách, touha vylíti svou bolest u nohou Mariiných a vděčnost za přijatá dobrodiní a vyslyšené prosby.

Zbožnost většiny poutníků byla příkladná. Většina z nich přistupovala ke sv. zpovědi a sv. přijímání, což však nebylo možné při větším návalu lidí, třebaže zpovídali všichni kněží a často až do odpoledních hodin. Nemáme bohužel záznamů, kolik bylo v pozdějších letech podáno sv. přijímání, ale počet byl jistě značný, uvážíme-li, že jen při jediné slavnosti r. 1764 přistoupilo na 15.000 lidí ke sv. přijímání.

Pro pohodlí poutníků byly upraveny i bohoslužby. Ve všední dny v létě počínaly bohoslužby již o šesté hodině, v zimě o sedmé. O půl desáté bývala denně slavná mše sv. s figurálním zpěvem a hudbou. K obstarávání zpěvu a hudby byl zde varhaník, dva vokalisté a 5 hudebníků, jimž vypomáhali místní dobrovolníci, hlavně ovšem ve větší svátky. Po slavné mši sv. bývaly ještě dvoje bohoslužby, aby ani později příští poutníci nemuseli být bez mše sv. Odpoledne bývalo svátostné požehnání, a to v létě o šesté hodině, v zimě a při špatném počasí o čtvrté. Při něm se zpívala lorefánská litanie a různé mariánské zpěvy. Tuto pobožnost fundoval r. 1748 Karel Smetana. V sobotu a před mariánskými svátky bývaly slavné nešpory s chorem a svátostným požehnáním, po němž se obyčejně zpovídalo. Ve svátky mariánské bývala obyčejně dvě kázání a to v kostele české a na nádvoří mezi kostelem a residencí německé, po němž bývala hrubá mše sv. a ještě dvě tiché.

Většina poutníků neopoměla navštívit i místo v Nenakonicích, kde byl oslaven milostný obraz Panny Marie. Na památku toho postavil tam podle podání správce nenakonického dvora Josef Nidermayer r. 1737 uměleckou sochu Anděla strážného, který drží v pravé ruce obraz Panny Marie dubské a levou ukazuje ke kostelu dubskému, kam byl obraz přenesen, a na její udržování složil z příkazu konsistoře obnos 10 zl. Slavnostní svěcení sochy vykonal počátkem srpna 1763 dómský děkan Leopold Podstatský za účasti dubského kněžstva a velikého

počtu věřících. V té době byla také skácena i lípa, na níž býval kdysi zavěšen obraz Panny Marie. Její zbytky jsou uloženy v sakristii dubského kostela. Návštěvníci brali s sebou na památku třísky lípy a přikládali jim vyšší moc.

Ke zvelebení pouťi a pro zvýšení zbožnosti poutníků byla při poutním kostele založena dvě bratrstva: Bratrstvo ke cti nejsvětějších jmen Ježíš, Maria, Josef a Bratrstvo pod ochranou Panny Marie, Královny andělů. První bratrstvo založil tovačovský děkan František Karel Wagner r. 1730 a věnoval obnos 1000 zl. za tím účelem, aby se z úroků sloužila v dubském kostele každý týden jedna mše sv. za šťastnou hodinku smrti toho člena bratrstva, který nejdříve zemře. Bratrstvo bylo nadáno plnomocnými odpustky a mělo privilegium oltáře každé úterý s výjimkou oktávy dušičkové. Slavnostními dny bratrstva byl svátek Nejsvětějšího jména Ježíš, Navštívení Panny Marie, Sv. Josefa a sv. Anny. Biskupského potvrzení dostalo se bratrstvu 13. září 1731. Druhé bylo Bratrstvo Panny Marie, Královny andělů, založené r. 1740. Původně r. 1738 bylo zamýšleno založit bratrstvo svatého Růžence, ale protože podobné bratrstvo bylo v blízkých Kralicích, bylo rozhodnuto založit bratrstvo zmíněné. Členové bratrstva naskládali fundační kapitál 500 zl., z jehož úroků se měly sloužit měsíčně dvě mše svaté a to jedna za živé, druhá za zemřelé členy a ve středu po svátku Všech svatých výroční requiem s kázáním. Výročními slavnostmi bratrstva byl svátek sv. Anděla strážných první neděli v září, neděle po svátku Všech svatých, svátek Neposkvrněného Početí Panny Marie a pondělí svatodušní, kdy mohli členové získat plnomocné odpustky. Bratrstvo bylo schváleno 29. srpna 1740.

Pobožnosti konala obě bratrstva společně a to každou neděli o osmi hodinách. Počínaly nějakou lidovou písní, potom byl růženec, kázání a na konec zpívaná mše sv. Slavnější pobožnosti bývaly o mariánských svátcích a o výročních slavnostech bratr-

stev. Nejvíce však byl oslavován svátek sv. Andělů strážných první neděli v září, kdy přicházela do Dubu většina členů obou bratrstev. Bratrstvo si dokonce zřídilo ještě ve starém kostele vlastní oltář, zasvěcený Andělu strážci, u něhož bývaly konány pobožnosti. Oltář byl posvěcen 25. září 1735 od světicího biskupa olomouckého Otty z Egkhů a po r. 1764 byl přenesen i do nového kostela. O veliké oblíbenosti poutí na svátek sv. Andělů strážných svědčí mimo jiné i okolnost, že až dodnes se hlavní pout dubská koná na tento den, zatím co ostatní poutí jsou už jen menšího rozsahu.

O upřímné zbožnosti poutníků svědčí však i řada různých vyslyšení, z nichž mnohé nelze vyložit bez nadpřirozeného zásahu. Část z nich jest zaznamenána, ostatní však zůstala skryta nebo nebyla poznamenána. Uvedeme aspoň některá, která se stala už po prohlášení obrazu Panny Marie za milostný.

R. 1730 spadl s vysokých schodů chlapec kterého si sedláka v Kralicích a zdálo se, že je mrtev, protože nejevil ani nejmenší známky života. Rodiče vzývali Pannu Marii dubskou a chlapec za chvíli vstal a byl zdrav.

Téhož roku trpěl Matouš Veselý z Litencic půl čtvrtého týdne velikými bolestmi v levé noze, takže nemohl ani chodit. Dal se dovézt do Dubu a tam posíl Pannu Marii za uzdravení, což se i stalo. Na památku uzdravení nechal v Dubě své berly.

Téhož roku byl na přímělu uzdraven z velmi těžké nemoci, kdy už i lékaři prohlásili, že není naděje na uzdravení, Ignác Čepl, synek důchodního vyškovského. Když už se zdálo, že chlapec umírá, prosili rodiče Pannu Marii dubskou za pomoc. Chlapec otevřel oči, začal mluvit a byl zdrav. Z vděčnosti putovali rodiče i s chlapcem 8. června do Dubu a zavěsili u obrazu Panny Marie pamětní dar ze stříbra.

Zuzana Košíková z Kunovic u Uherského Hradiště trpěla po dva roky velikými bolestmi v pravé noze. Vykonala pout do Dubu a zde se vroucně modlila

před obrazem Panny Marie. Bolesti přestaly a Košíková se vrátila domů bez berly.

V květnu 1730 přišli poděkovat za uzdravení rodiče jednoleté Rosalie Chromé z Nemojan u Lulče, která si těžce zranila železem oko, takže bylo nebezpečí oslepnutí. Na vzývání Panny Marie dubské se dítě uzdravilo.

Kateřina Krobotová z Brna trpěla velikými úzkostmi duševními i tělesnými. Když se však zasvětila Panně Marii dubské, její úzkosti přešly. Z vděčnosti přišla do Dubu na pout.

Jan Burda z Ústí u Hranic nemohl po dva roky ani chodit a stěžil se vláčet po zemi po ruce a nohou. Tak se dovlékl v červenci 1729 až do Dubu a pobyl tam několik týdnů. Za tu dobu se jeho nemoc zlepšila do té míry, že se mohl postavit na nohy a pohybovat se o berlách. V červnu 1730 přišel znovu do Dubu a opět tam pobyl nějakou dobu. Nemoc se opět zlepšila, že odešel skoro zdrav, opíraje se jen o hůl.

Služka šlechtice Jana Hořovce píchla si do nohy půl jehly, kterou nemohla vytáhnout. Když ji noha velice bolela, utekla se k Panně Marii dubské o pomoc. Bolesti přestaly a jehla přes noc z nohy vyšla.

Měšťan šternberský Jan Harbic trpěl po dvacet let nevléčitelným a velmi bolestným nádorem na krku. Veškerá lékařská pomoc byla marná. Když se však utekl o pomoc k Panně Marii dubské, nádor se ztratil a bolesti přestaly. Z vděčnosti připutoval r. 1731 do Dubu na pout.

R. 1731 byla uzdravena od slepoty 8letá dcera Martina Štřelce z Račic.

R. 1732 byla vyléčena z těžkých bolestí nohou a rukou Alžběta Kerterová z Brna. Když nic nepomáhaly lékařské zákroky, nakouřila se dýmem z dřeva lípy, na níž visel v Nenakonicích obraz Panny Marie a vzývala Pannu Marii. Bolesti se ztratily.

Martin Trzálík ze Želechovic po vzývání Panny Marie dubské byl zbaven velikých bolestí v nohou, kterými trpěl déle než rok.

Anna, schovanka Jana Streita z Vyškova, byla němá a trpěla frenetickými bolestmi, které se ztratily po vzývání Panny Marie dubské. Rovněž nabyla i daru řeči r. 1734.

Téhož roku byla uzdravena ze zastaralé nemoci ochrnutí nohou a hnisavých ran Marie Hinklová z Rostic u Trnávky.

R. 1735 se z těžké nemoci po vzývání Panny Marie uzdravil správce panství fulneckého František Ant. Schokowitz, o jehož nevyléčitelnosti a brzké smrti byli lékaři přesvědčeni. Z vděčnosti přišel do Dubu na pout a věnoval k milostnému obrazu zásvětný dar.

A podobných vyslyšení přibývalo rok od roku. Dubský farář je pečlivě zaznamenával a postupoval k bližšímu zkoumání konsistoři. Záznamů o výsledku vyslyšených a svědků byly celé svazky. Viditelným ohlasem vyslyšení byla však nepřehledná řada různých pamětních darů, které poutníci z vděčnosti zavěšovali u milostného obrazu. Už děkan Zháněl uvádí, že jich bylo na tisíce. Ve své knížce píše: „Kdo vypočítá všechny ty dary, svědectví to přijatých milostí! Kdo vypočítá všechna ta srdce, nohy, ruce, oči, uši, všechno ze stříbra umělecky provedené? Kdo vypočítá celé postavy lidské ze stříbra, jimiž se zasvětili zbožní ctitelé Panně Marii? Kdo mince zlaté a stříbrné? Kdo řetězy, prsteny, jimiž uzavřeli nezrušitelný svazek s panenskou Matkou?“ Co se s těmito dary později stalo nevíme. Dodnes však jest obraz ozdoben řadou cenných dáreků, z nichž mnohé jsou velmi starého původu. Většina jich však asi vzala za své při vpádech nepřátel a při vloupání zlodějů, jimž byl kostel pro značnou vzdálenost od lidských obydlí vystaven. Děkan Klíčnický dal proto r. 1761 s povolením konsistoře vystavěti u vchodů do sakristií boudy pro kostelní hlídače. Stavbu bud doprovodil děkan zápisem: „Kdož by neznal, jakým nebezpečím byly vystaveny kostelní poklady a farní budova, tak vzdálené od městyse. Za doby zimní a za dlouhých nocí málo která

noc uplynula v klidném spaní pro strach před zloději a pobudy.“

NA VRCHOLU SLÁVY.

Někdy počátkem roku 1756 byl dubský kostel z větší části hotov a čekal jen na slavnostní posvěcení, jehož se mu však dostalo až za několik roků. Příčinou byla jednak nemoc kardinála Troyera a jeho smrt a potom zase nepokojná léta pruských vpádů na Moravu a krátké biskupování Leopolda Bedřicha Egkha. Proto bylo rozhodnuto, že kostel má býti prozatím jen požehnán, aby se v něm mohly konati bohoslužby a posvěcení že má býti odloženo na příhodnou dobu, kdy by nic nebránilo plnému rozvinutí slavnosti. Benedikce kostela provedena na svátek sv. Jakuba apoštola 25. července 1756 a první mši svatou na prozatímním oltáři sloužil olomoucký kapitulní probošt a patron dubského kostela hrabě Karel Martinic, štědrý podporovatel dokončení stavby kostela. Slavnostní kázání pronesl místní kaplan Jakub Bugel. Čtrnáct dní nato, 8. srpna, byl do nového kostela přenesen i milostný obraz Panny Marie, takže od té chvíle se slavnosti konaly již v novém kostele. Průvod při přenášení obrazu vedl Jan Holomčik, arcikněz a farář u Panny Marie v Olomouci.

I po svěcení kostela bylo pokračováno ve vnitřní úpravě. Byl dokončen hlavní oltář a dodělány různé začaté práce a vše chystáno ke slavnostnímu svěcení, které však bylo stále odkládáno, takže dříve než k němu došlo, zemřel 17. února 1759 nejzasloužilejší muž o stavbu stavbu kostela, totiž děkan Zháněl, nedočkav se ukončení svých dlouholetých snah. Pochován byl v kryptě poutního kostela. Jeho nástupcem se stal dr. Augustin Klíčnický, jemuž bylo za osmnáct let působení dopřáno viděti vyvrcholení dlouholetých snah a nejslavnější dobu poutí dubských.

Klíčnický byl hodným nástupcem svých dvou hor-

livých a ve snahách o zvelebení Dubu zestárlých děkanů. Na kněze byl vysvěcen r. 1741 od Jana Arnošta z Lichtenštejna a působil nejdříve krátkou dobu jako kaplan na venkovské faře, potom byl 4 roky dómským vikářem v Olomouci a do Dubu se dostal 26. března 1754 po 11letém farářování v Senici. Po příkladu svých předchůdců zasvětil všechny své síly a snahy službě Bohu a lidem a zvelebení stánku Božího a Mariina. Za svou horlivost byl už jako farář senický vyznamenán titulem apoštolského protonotáře a v Dubě zastával i úřad děkana.

První snahou nového děkana bylo slavnostní posvěcení poutního kostela, k němuž konečně došlo r. 1761. V prosinci r. 1760 zemřel totiž po dvouletém spravování diecese biskup Egkh a v březnu 1761 byl za jeho nástupce zvolen hrabě Maximilián z Hamiltonu, dosavadní olomoucký generální vikář a infulovaný rektor u sv. Anny. Ten ještě, než došlo potvrzení jeho volby z Říma, slíbil, že hned po vysvěcení na biskupa přijede posvětit dubský kostel. Svůj slib také splnil a v sobotu před svátkem Panny Marie Růžencové 3. října zavítal do Dubu, aby příštího dne vykonal slavnostní posvěcení kostela jako svůj první biskupský obřad. Na jeho cestě jej provázeli olomoučtí kanovníci Wolfgang Leopold z Wildsteinu, Jan Václav z Treuenfelsu a Michal Amand z Althanu, kteří při obřadu biskupu asistovali a vedle toho řada významných duchovních i světských osobností. Po krátké návštěvě dubského kostela uchýlili se všichni do nenakonického zámku, kde byli hosty probošta Martinice. V neděli konalo se slavnostní svěcení kostela, při němž vedle hlavního oltáře byly vysvěceny i čtyři boční oltáře a to oltář sv. Kříže a sv. Valentina na straně epistolní a sv. Josefa a sv. Jana na straně evangelní. Hlavní oltář zasvěcen Očišfování, Panny Marie. Protože se svěcení protáhlo poněkud déle, nebylo už kázání, jen farář tovačovský Kašpar Trtina přečetl ustanovení koncilu tridentského o svěcení kostela.

K posvěcení kostela pozval děkan Klíčnick nejen okolní kněze a věřící, nýbrž dopsal i vzdálenějším a pozval je přátelsky na slavnost. Jeho pozvání se neminulo cílem a ke slavnosti se sešlo mnoho tisíc lidí a na 30 kněží, kromě zmíněných již hodnostářů. A tento počet by byl ještě větší, kdyby nebylo špatné počasí. Již od konce září stále pršelo, cesty byly rozblácené a proto mnozí kněží i celá procesí zůstali doma, ačkoliv jinak by byli přišli. Než i tak patřilo posvěcení kostela k největším slavnostem, které dosud dubský kostel viděl.

Ještě větší slavností byla generální visitace roku 1764, spojená se slavnostním přenešením milostného obrazu.

Když byl kostel r. 1756 požehnan, byl do něho přenešen i milostný obraz. Poněvadž však kostel nebyl ještě od biskupa posvěcen, konalo se také i přenešení obrazu méně slavnostním způsobem. Slavnostní přenešení obrazu bylo ponecháno až po posvěcení kostela. Když však r. 1758 obléhal Bedřich II. Olomouc, byl obraz v tichosti s hlavního oltáře snat a ukryt ve výklenku v sakristii, kam byly uloženy vzácnější věci, načež byl výklenek zazděn. Když nebezpečí pomínulo, byl obraz opět umístěn na hlavním oltáři. Opět se však stěhoval do sakristie, když r. 1762 přitáhly pruské oddíly až k Hranicím. Pouti však ani v té době nebyly přerušeny, ba právě tehdy byla návštěva na nich největší, neboť Morava prožívala smutná léta sedmileté války, jež se však r. 1763 skončila. Z vděčnosti za mír chtěl děkan Klíčnick oslaviti Pannu Marii slavnostním přenešením milostného obrazu na hlavní oltář. Vhodná příležitost se naskytla hned příštího roku, neboť 13. března 1764 oznamoval biskup Hamilton oběžníkem všemu duchovenstvu, že v létě hodlá vykonal generální visitaci některých děkanství, mezi nimi i děkanství tovačovského, k němuž patřil i Dub. Toho použil Klíčnick a požádal o svolení, aby při příležitosti generální visitace v Dubě mohla být uspořádána slavnost přenešení milostného obrazu.

Jeho žádosti bylo vyhověno a biskup Hamilton přislíbil, že osobně povede slavnostní průvod.

Zpráva o generální visitaci a slavnostním přenesení milostného obrazu byla pro děkana pobídkou k výzdnobě kostela uvnitř i zvenku. Co všechno bylo vykonáno nevíme. Zachovala se pouze zpráva o zřízení křtitelnice a varhan. Již r. 1759 byla totiž na evangelní straně zřízena kazatelna nákladem bohatého olomouckého kupce Karla z Pamespayeru na Kattenburku, jež byla r. 1765 jeho nákladem opravena. Protější strana zůstala prázdná a proto se děkan Klíčnický rozhodl v zájmu souměrnosti zříditi tam křtitelnicu, která až dosud byla ve starém kostele. Náklad 802 zl. 27 kr. byl uhrazen jednak ze jmění kostelního a jednak také z darů dobrodinců. Největší položky si vyžádala práce sochařská (330 zl.), kamenická (130 zl.), mramorářská (150 zl.) a okrašlovačská (124 zl.). Ke slavnosti byla již křtitelnice hotova. Podobně byly ke slavnosti dohotoveny i nádherné varhany o 32 rejstřících, jejichž stavba si vyžádala nákladu 11.000 zl. Kdo byl jejich stavitel se dosud nepodařilo zjistiti.

Generální visitace byla zahájena v sobotu 29. června, kdy k večeru přijel biskup se svým průvodem z Roketnice, kde právě zakončil visitaci děkanství přerovského. U kostela byl slavnostně uvítán kněžstvem celého tovačovského děkanství, čímž byla zahájena visitace děkanství tovačovského. Biskup byl uveden do fary a po krátkém odpočinku odešel do kostela, kde bylo svátostné požehnání a zpívané „Anděl Páně“. Někteří hosté se ubytovali v zámku nenakonickém, ale biskup s ostatními zůstal v Dubě. Místní a okolní kněží po všechny slavnostní dny nocovali ve farní stodole, protože své světnice postoupili vzácným hostům. Ve stodole byl ubytován také velitel vojenské čety neuburského pluku, která byla v počtu 17 mužů poslána do Dubu udržovati pořádek a dělati biskupu čestnou stráž.

Neděle 30. června byl první den visitační. Ráno bylo krátké kázání o svátosti biřmování, po němž

sloužil biskup pontifikální mši sv. Potom bylo udělováno sv. biřmování asi 1000 biřmovancům. V pondělí 1. července se konala vlastní generální visitace. Podle diecesních předpisů byla prohlídka kostela, fary, farního majetku, zařízení kostela, úředních knih a všeho, co bylo předepsáno. Konkomisafem generální visitace byl kanovník Freuenfels, visitačním notářem arcikněz Holomčik.

Zatím však už byly konány také přípravy na zítější slavnost. K večeru přicházely již zástupy poutníků a 12 kněží sedělo od poledne až do 9 hodin večer ve zpovědnících. Po ukončení zpovídání byl kostel zavřen a místní kněží sdělali milostný obraz s oltáře a uložili v sakristii na epištolní straně, odkud měl býti příštího dne slavnostně přenesen na hlavní oltář.

V úterý bylo Navštívení Panny Marie, tehdy zasvěcený svátek. Od rána se valily do Dubu proudy poutníků, z nichž se většina tlačila ke zpovědnícím, v nichž vedle místních a okolních kněží vypomáhali ještě i dva františkáni a dva kapucíni z Olomouce. Kajícníků bylo tolik, že se zdaleka na všechny nedostalo, ačkoliv se zpovídalo od časného rána až do 2 hodin odpoledne. Svátých přijímání bylo podáno na 15.000, tedy jistě počet úctyhodný.

Slavnost přenesení milostného obrazu byla zahájena německým kázáním, které pronesl Tobiáš Kretha, farář tršický. Mezi kázáním se biskup přistrojil do ponifikálních rouch a s velikou assistencí přistoupil k nosítkám, na nichž byl připraven milostný obraz k přenesení. Po okouření kadidlem zanotil biskup chvalozpěv „Salve Regina — Zdravas Královno“, v němž se při průvodu pokračovalo. Čtyři okolní faráři: Adolf Hutter z Duban, Řehoř Pinka z Oseka, Václav Wogl ze Smržic a Pavel Makita z Vrahovic, odění v dalmatikách, vzali nosítka na ramena a průvod se pohnul. Šel po cestě ke Kralicím, k soše sv. Josefa a potom zpět do kostela. V průvodu šla pouze nepatrná část přítomných poutníků, ostatní hustě lemovali cestu, po níž byl mi-

lostný obraz nesen. V průvodu kráčeli skoro všichni olomoučtí kanovníci — tři byli pro nemoc nepřítomni — na 40 kněží, řada přední moravské šlechty s rozžatými svícemi v rukou a biskup Hamilton. Po celou dobu průvodu byly všechny vchody do kostela uzavřeny a otevřeny byly teprve, když průvod došel zpět ke kostelu. V tu chvíli se však pohnuly masy lidu a ve chvíli byl kostel tak naplněn, že volající stěží mohli udělati malý průchod pro duchovenstvo a šlechtu. Nápor lidu byl tak mocný, že se ničím nedal zastavit. Lidé, kteří seděli v lavicích, začali vyskakovati na lavice, aby lépe viděli a mnozí lezli až na svícny, upevněné na sloupech. Ty však nemohly tíhu udržeti a zkroutily se. Ani lavice neudržely všechny lidi, kteří na ně vystoupili a s velikým rachotem se polámaly.

Zatím však se dostal průvod s milostným obrazem až k hlavnímu oltáři, kde byla nosítka položena na zem. Tři kněží, totiž Martin Klučák a František Hájek, místní kaplani a Jan Klíčnický, který zde byl na návštěvě, vzali milostný obraz a umístili jej nad svatostánek hlavního oltáře. Sotva se tak stalo, zanotil biskup chvalozpěv Bože, chválíme Tebe na poděkování za přijatá dobrodiní před milostným obrazem Panny Marie a jako prosbu, aby Bůh byl na přimluvu Panny Marie i nadále milostiv těm, kdo zde budou hledati pomoc ve svých těžkostech. Na ten úmysl sloužil potom biskup i mši sv., po níž bylo kázání české, které měl farář z Břestu u Kroměříže Jan Uher, rodák kojetínský. Mezi kázáním, které trvalo celou hodinu, uděloval biskup na nádvoří mezi kostelem a residencí svátost biřmování. Biřmovanců bylo na tři tisíce, z toho asi tři sta z farnosti dubské. Biřmování trvalo až do poledne. Po kázání sloužil slavnostní hrubou s berlou a mitrou komisař generální visitace Václav z Freuenfelsu, jemuž asistovali všichni kněží, pokud nebyli zaměstnáni ve zpovědnících nebo nesloužili buď zde nebo ve starém kostele mši sv. nebo nepodávali sv. přijímání.

K zvelebení slavnosti bylo konsistorní kurendou

citováno na ten den do Dubu 14 procesí a to z Němčic, Oseka, Kojetína, Tovačova, Vrchoslavic, Klenovic, Smržic, Duban, Kralic, Kokor, Přerova, Předmostí, Charvát a Vrahovic. Všechna procesí doprovázeli kněží, z větší části místní faráři. Pouze procesí z Přerova a Klenovic přivedli kaplani.

Slavnost se protáhla až přes druhou hodinu a proto byl oběd podáván až o 3. hodině. Protože v dubské faře není příhodné místnosti, byly stoly umístěny na chodbách. Na chodbě v prvním poschodí byl biskup s kanovníky a šlechtou, na horní chodbě ostatní kněží a hosté, jichž bylo na 70. O půl páté bylo požehnání s litaníí loretskou, jehož se zúčastnili všichni hosté. Po něm byla opět udělována svátost biřmování. Biřmovanců bylo na 500. Podobně byla svátost biřmování udělována také ve středu ráno, kdy bylo opět několik set biřmovanců. Biřmování udělována ještě i ve čtvrtek a pátek.

Biskup navštívil i starý kostel a shledal jeho stav velmi špatný. Na dotaz děkana, co by se s ním mělo státi, odpověděl, že rozhodnutí sdělí později písemně. Jak bylo rozhodnuto není známo.

Slavnosti visitační byly ukončeny v pátek. O 10. hod. sloužil biskup na poděkování mši sv., udělil svátost biřmování asi 70 biřmovancům, načež se k večeru s Dubem rozloučil a odjel do Kralic.

Děkanu Klíčnickovi bylo dopřáno viděti pouti k Panně Marii dubské ve stálé slávě. A rovněž mu bylo dopřáno po mnohé strance zvelebiti i poutní kostel. I zde jsou opět naše zprávy jen zlomkovité, třebaže založením pamětní knihy udělal záslužný čin. Bohužel zapsal však do ní jen několik málo dat s počátku svého farářování a později se zcela k veliké škodě dějin dubského kostela a jeho poutí odmlčel.

Jedinou zprávou, kterou děkan Klíčnický o zvelebení kostela po generální visitaci zanechal, jest zřízení věžky nad presbytářem, zvané sanktusník. Se stavbou bylo započato na jaře r. 1765 a byla dokončena v červnu téhož roku. Veškeré potřebné

dřevo věnovala ze svých lesů olomoucká kapitula, bezplatný dovoz obstarali dubští farníci. Kříž na věžce byl vztyčen 5. června 1765 za přítomnosti patrona kostela preláta Martinice a kanovníka Serenih, velikého dobrodince kostela, který věnoval na kůr všechny potřebné hudební nástroje. Později byl dómským proboštem a dubským patronem. Do bány byla vložena pamětní listina a běžné mince. Stavba vyžádala si obnosu 775 zl. 5 kr., který byl kryt ze jmění kostelního. Neznámý dobrodinec z Olomouce věnoval do věžky zvon, těžký 1 cent 63¹/₂ libry, s latinským nápisem: „Orodej za nás, milostná Panno Maria, sv. Josefe a sv. Donátel!“ Zvonilo se jím ve všední dny.

Ke zvelebení poutí vymohl děkan pro návštěvníky kostela u papeže Klementa XIII. plnomocné odpustky za obvyklých podmínek. Bulla odpustková jest datována v Římě 17. března 1766.

Z statních počínů děkana Klíčnicka známe už jen stavbu obytného stavení pro hudebníky čili adstanty. Byla postavena na místě, kde kdysi stával skleník, v němž děkan Zháněl pěstoval jiohozemské rostlinstvo, hlavně však jižní ovoce. Po jeho smrti odkoupil všechno hrabě Martinic a když nedlouho po té byla střecha skleníku odnesena vichřicí, postavil tam Klíčník budovu, v níž našli obydlí kostelní zpěváci. Náklad 340 zl. na stavbu budovy hradil děkan ze svého, hudebníci však byli za to povinni platiti farářů roční plat a to tři z menšího bytu po 4 zl., jeden z většího pět zl.

Bohat zaslughami o kostel i poutě, zemřel děkan Klíčník 1. dubna 1777 a pochován byl v kryptě.

ZÁKAZ POUTÍ.

Zatím co děkanu Klíčnickovi bylo dopřáno viděti stálý rozkvět poutí, dočkal se jeho nástupce Martin Klučák smutných dob.

První pohromou, jež se na Dub přivalila, byl po-

žár kostela r. 1782. Na svátek sv. Floriána 4. května zmíněného roku stihla se totiž odpoledne veliká bouře, při níž uhodil blesk do věží, které i se střechou úplně shořely. Škoda byla veliká, ale byla ještě téhož roku napravena. Oprava byla svěřena staviteli Komárkovi z Tovačova a vyžádala si nákladu na 3000 zl., jež byly hrazeny z kostelního jmění. Pro nedostatek peněz bylo upuštěno od původního tvaru a výšky věží. Nové jsou poněkud nižší a jednodušší, ale i tak se ke stavbě velmi dobře hodí. R. 1794 byl na ně dán hromosvod, aby se zabránilo opětnému zapálení bleskem.

Požár kostela jakoby však byl smutnou předzvěstí další a dalekosáhlejší pohromy, jež se na dubský kostel valila. Byl to zákaz konání poutí, vydaný císařem Josefem II. 21. dubna r. 1784 a důrazně opakováný a zostřený 1. srpna 1785, podle něhož byly zakázány všechny průvody mimo farnosti a ve farnosti dovoleny jen průvody svátostné a na prosebné dny, ostatní všechny pod pohružkou stíhání všech účastníků zakázány.

Důsledky císařských dekretů projevíly se ihned na všech poutních místech, která ztratila své poutníky a tím byla určena k zániku. Na mnoha místech byly proto zrušeny i poutní kostely a odvoláno duchovenstvo, protože ho tam již nebylo potřeba, neboť nemělo komu posluhovati. Pouze na místech, kde byla i fara, byli duchovní ponecháni, ale jejich počet byl značně snížen, jako tomu bylo právě v Dubě, kde bývalo až 8 kněží, ale po zrušení poutí byl jejich počet zmenšen na tři: faráře a dva kaplany.

Jinak však měl Dub velikou přednost před mnohými poutními místy, neboť poutní kostel byl současně také farním kostelem, protože starý kostel již nebyl k používání. Již r. 1779 byly z něho přeneseny oltáře sv. Anny, sv. Vendelína a Anděla strážného do nového kostela a starý kostel byl prohlášen za hřbitovní kapli, neboť kolem něho byl starý hřbitov. Když však r. 1784 vyšlo císařské na-

řízení, že hřbitovy kolem kostelů uvnitř osad mají být zrušeny a přeloženy za obce, vyzval krajský úřad kapitulní ředitelství v Nenakonicích, aby učinili po dohodě s obcemi příslušné opatření. Proto byla povolána od krajského úřadu v Hranicích komise, jež seznala, že sice hřbitov jest za obcí a mohl by být ponechán, ale že jest malý. Musel by být nějak rozšířen. Dostatečné místo že by se získalo zrušením kostela a jeho odstraněním. V tom smyslu mluvil přípis krajského úřadu z 8. října 1785. K jeho uskutečnění však nedošlo, a kostel zůstal státi. Teprve r. 1821 bylo dáno od patrona povolení, aby kostel byl v licitaci prodán a zbořen. Tím však byl zachráněn od zkázy nový chrám a zachován do budoucích časů.

Okolnost, že nový kostel byl kostelem farním, přinesla ještě jinou výhodu: zatím co z některých poutních nebo klášterních kostelů, které sice byly prohlášeny za farní, byla většina cennějších věcí odebrána a prodána ve prospěch Náboženské matice, zůstal dubskému kostelu jeho inventář zachován v míře neztenčené, ba ještě byl rozhojněn o velmi cenný přírůstek, totiž o zvony z bývalého kláštera Hradiska u Olomouce.

Jak bylo již řečeno, byly v Dubě jen menší zvony, velikosti a významu kostela nepřiměřené. Když se tedy vyskytly na prodej nádherné a krásně laděné zvony ze zrušeného kláštera Hradiska u Olomouce, byly zakoupeny za obnos 2185 zl. 30 kr. pro kostel dubský, který byl 6. srpna 1792 složen u krajského úřadu v Olomouci. Zvonů bylo pět: Maria z r. 1700, těžký 45 centů s nápisem: Mater DeCora et Casta Parens — „Matko sličná a čistá“, Štěpán z r. 1709 o váze 23 centů s nápisem: Tempestas et granDo orante sanCto Stephano non noCeat — „Bouře a krupobití na přímluvu sv. Štěpána nechť nám neškodí“, třetí Norbert vážil 13 centů a byl na něm nápis: Me sonante et D. Norberto preCante Cessent agere aereae potestates — „Za zvuku mého a na přímluvu sv. Norberta vzdaltež se živ-

Milostný obraz Panny Marie. (Foto z r. 1903.)

Barokní rytina milostného obrazu Panny Marie.

lové v povětrí", čtvrtý o váze 18 centů byl zasvěcen sv. Augustinu a měl nápis: „Nechť libě vyzvání za přispění velikého učitele“. Na umíráčku o váze 58 liber byl nápis: „Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem“. Dva zdejší zvony byly darovány chudým kostelům v Halenkovicích a Lindenwiese. Zvonek v malé věžce zůstal. Nové zvony byly dovezeny z Olomouce 15. července 1792 a umístěny ve věži. Dovoz, přípravy k vytahování, stolice pro zvony a práce s vytahováním si vyžádaly obnos 900 zl., které byly zaplacený z darů farníků. Proto byla 12. března 1806 sjednána děkanem Filukou smlouva s farníky, podle níž se nemá platiti poplatky za zvonění, ale farníci berou na sebe povinnost opatrovatí mazadlo a provazy ke zvonům a kdyby snad některý zvon praskl, dají jej na svůj náklad přelíti.

Dubský kostel a jeho okolí utichlo. Slavné a početně navštívené pouti přestaly, nepřicházel ani jeden průvod. Lidé se báli pokut a stíhání. Pouti však nepřestaly úplně. Soukromě přicházela před milostný obraz Panny Marie řada poutníků a to, co se snad nedostávalo na jejich počtu, nahradila zbožnost těch, kteří měli odvahu i za těžkých poměrů přijíti a před obrazem Panny Marie dubské se pomodlíti.

OBNOVA POUTÍ.

Jak dlouho setrvaly pouti dubské ve svém ponížení nevíme.. Až hluboko do XIX. stol. není dokladů, jež by umožnily sledovati počátky a rozvoj obnovené úcty Panny Marie dubské. Můžeme se však dohadovati, že podobně jako u jiných moravských poutních míst, tak i u Dubu došlo někdy počátkem století k hojnější návštěvě milostného obrazu a ve druhé čtvrti století i k poutním průvodům.

Důležitým činitelem v rozvoji poutí byli dubští faráři, kteří se snažili dodatí poutím co největšího lesku. Volali do Dubu význačné kazatele a vznešené pontifikanty, starali se o ozdobu kostela a po-

hodlí poutníků. V tom jim pomáhala i olomoucká metropolitní kapitula a hlavně kapitulní probošt, který byl patronem dubského kostela. Slavnosti se soustřeďovaly na tři svátky: slavnost Andělů strážných první neděli v září, svátek Narození Panny Marie 8. září a Jména Panny Marie 12. září. Největší účast poutníků bývala na první slavnost, kdy také přicházívало velmi početné procesí z Olomouce, které plnilo starobylý slib. Ke zvelebení poutí žádal dómský probošt hr. Jan Petaeni papeže Řehoře XVI. o propůjčení plnomocných odpustků všem, kdož o svátku Narození Panny Marie nebo nejbližší neděli navštíví poutní chrám, přijmou svátosti a vykonají předepsané modlitby. Papež 8. července 1843 žádosti vyhověl.

O zvelebení poutí usilovala olomoucká konsistoř, která doporučovala pro duchovní dobro poutníků obnoviti bývalá zbožná bratrstva. Stanovy prvního bratrstva pod názvem Ježíš, Maria a Josef byly po ruce v archivu konsistorním, stanovy druhého bratrstva s titulem Královny andělů bylo by lze vypůjčiti od stejnojmenného bratrstva v Litovli. Jak tato záležitost pokračovala, není známo.

V době nejnadějnějšího rozkvětu poutí stihla dubský kostel smutná pohroma: 11. května 1853 sesulo se klenutí kostela od presbytáře až po oltáře sv. Vendelina a Anděla strážného. Rachoť a ořes, způsobený sesutím byl tak veliký, že byl považován za zemětřesení. Příčina neštěstí se nezjistila. Mezi lidem se však šeptalo, že prý snad měly být vytaženy železné spojovací tyče a kotvice, které při odstraňování rumu nebyly nalezeny. Zdá se však, že na pověstech nebylo nic pravdy. Škoda způsobená byla obrovská. Většina kostelního zařízení byla zničena. Tak z lavic zůstalo dobrých na straně epistolní 5, na straně evangelní 4. Na štěstí spadlo klenutí k večeru o 7. hod., kdy právě nebylo nikoho v kostele, takže si nevyžádalo žádných obětí na lidských životech.

Sesutí klenutí bylo pro kostel velikou pohromou.

Pohromou tím větší, že tehdejší farář Artur z Königsbrunnů byl právě jmenován kancléřem konsistoře a zdržoval se více v Olomouci než v Dubě, a jsa zaměstnán záležitostmi úředními ve správě diecese, nemohl se tak starati o opravu kostela. A někteří farníci asi pod vlivem řečí o zaviněném pádu klenutí v důsledku odstranění svorníků odmítali na novou stavbu přispívat a pracovat na odklízování trosek. Uposlechli teprve tehdy, když k tomu byli státními úřady přinuceni. Teprve za tři roky po té, 30. srpna 1856 byl na faru investován dosavadní dómský vikář Jeronym Lísek, jenž se ihned ujal stavby a šťastně ji také do konce roku 1860 dokončil. Rovněž opravil všechny zničené a poškozené věci. Celá oprava vyžádala si velikého nákladu, který uhradila jednak metropolitní kapitula jako patron, a jednak také farníci, kteří při odklizení trosek si odpracovali po 6 dnech „roboty“. Zemské místodržitelství povolilo vzítí na úhradu oprav z kostelního jmění 8000 zl.

V odměnu za veliké dílo, které bylo v Dubě vykonáno, povýšil arcibiskup Bedřich Fürstenberk 12. října 1860 na návrh kapituly kostel dubský na proboštský a dubského faráře na probošta s právem nositi manteletu černé barvy. Sledoval tím však i zvelebení poutí dubských, které příštího roku měly vzpomínat, jak před sto lety byl chrám dubský slavnostně biskupem Hamiltonem posvěcen. Ve svém listě píše: „Když jsme se dověděli, že význačný poutní kostel dubský v naší arcidiecesi byl nedávno nemalým nákladem opraven, chtěli jsme přidati něco k jeho okrase, a to na věčnou památku stoletého výročí slavného posvěcení kostela a umístění milostného obrazu Panny Marie na hlavním oltáři, které se bude příštího roku oslavovat. Proto k větší cti a slávě Boží a k zvelebení úcty a lásky věřících k blahoslavené a neposkvrněné vždy Panně Marii, pokud v Pánu můžeme, po slyšení naší nejdůstojnější metropolitní kapituly povýšili jsme zmíněný chrám dubský Očišťování Panny Marie k hodnosti kostela pro-

božského a přítomnou listinou to veřejně prohlašujeme a proto i všechny faráře dubské ozdobujeme titulem a hodností proboštskou. A aby památka na tuto naši obzvláštní přízeň stále trvala, povolujeme, aby faráři napříště nejen užívali hodností proboštské, nýbrž také aby nosili manteletu černé barvy."

Radost z dokončení opravy kostela i povýšení fary na proboštsví byly mocnou vzpruhou k oslavám stoletého výročí posvěcení kostela, které se konaly příštího roku a které zase po dlouhé době ukázaly, že lid na Pannu Marii dubskou nezapoměl. Tradičních poutí na počátku září se zúčastnili tisícové zástupy poutníků, ale hlavní slavnost konala se až 20. října, kdy byl kostel arcibiskupem Fürstenberkem slavnostně vysvěcen. Svěcení se zúčastnil nepřehledný zástup poutníků i místních farníků. Světitel byl uvítán u sochy sv. Josefa a uveden do kostela, kde vykonáno svěcení a sloužena slavná pontifikální mše sv. za veliké účasti duchovenstva i lidu. Odpoledne byl svátostný průvod kolem kostela a po něm slavné Te Deum. Účast lidu byla snad největší od přenesení milostného obrazu r. 1764.

Jubilejní oslavy posvěcení kostela a přenesení milostného obrazu získaly Dubu široký okruh poutníků z blízkého i dalekého okolí, kteří potom přicházeli skoro pravidelně na pout. Pokud lze z neúplných zápisů seznati, přicházela do Dubu procesí z Olomouce, Tovačova, Prostějova, Kralic, Charvát, Bystrošic, Vrahovic, Ohrozimí, Mostkovic, Citova, Kokor, Jestřabí, Slavonína, Lobodic, Duban, Troubek, Kučerova, Klenovic, Klopotovic, Penčic, Rokytnice, Majetína, Olšan, Čechovic a snad i odjinud.

Všem poutníkům, kteří navštíví kostel, přijmou svátosti a pomodlí se předepsané modlitby, udělil papež Pius IX. 6. května 1860 plnomocné odpustky na věčné časy.

Velikou zásluhu o zvelebení poutí si získal probošt Lísek a jeho nástupce Štěpán Palásek, jenž se stal proboštem 4. dubna 1888 a pobyl zde až do

své smrti, která jej stihla náhle 13. března 1916. Mocnou vzpruhou poutí byla okolnost, že bývalý zdejší kaplan Lev Skrbenský se stal arcibiskupem pražským a kardinálem a později i arcibiskupem olomouckým. Už jako pražský arcibiskup velice rád zavítal do Dubu a konal zde slavnostní bohoslužby a když se stal později arcibiskupem olomouckým, byl opět několikrát hostem zdejšího probošta. Tak zde byl 15. listopadu 1904 a do pamětní knihy ke svému jménu a hodnosti připojil poznámku, že zde býval v letech 1889—1890 kaplanem. Po druhé zde byl ve dnech 23.—24. září 1909 a po každé měl zde mši svatou. Slavnostní bohoslužby konal zde o hlavní pouti 3. září 1916, již se zúčastnilo veliké množství lidu. Znovu přišel na pout 15. září 1918, sloužil tichou mši svatou a podával věřícím sv. přijímání. V promluvě vděčně vzpomínal svého pobytu v Dubě a svého tehdejšího faráře, který mu byl dobrým otcem a opravdovým přítelem. Velmi častým poutníkem dubským byl také světící biskup dr. Karel Visnar, jenž byl dlouhá léta patronem dubského kostela.

Veliké obliby dosáhly dubské pouti po světové válce. Možno to pozorovat jak na počtu poutníků, tak i na jejich zbožnosti. Pamětní kniha zaznamenává, že procesí přicházela z Věrovan, Tovačova, Olomouce, Charvát, Troubek, Otaslavic, Olšan, Prostějova, Biskupic, Hrdibořic, Kralic. Některá procesí se zde zastavovala při cestě na sv. Kopeček nebo na sv. Hostýn, jako na př. procesí z Velkého Ořechova, Pohořan, Rudoltic, Konice, Vilímovic. Mnoho poutníků přicházelo a přijíždělo soukromě. Největší procesí bylo r. 1924 z Prostějova, které čítalo na 4000 účastníků. Mělo svou hudbu a po dopoledních bohoslužbách konalo na nádvoří hudebně-recitační akademii. Počet poutníků o hlavní pouti převyšoval zpravidla číslo 10.000 a r. 1927 přestoupil dokonce číslici 15.000.

V přítomné době lze pozorovati ustálení počtu poutníků. Dub má své příznivce, kteří přicházejí

každoročně nebo skoro každoročně, aby Panně Marii poděkovali za poskytnutou ochranu a výprosilí si pomoci do dalšího života. Počet poutníků lze odhadnouti ročně číslem asi 20.000. Z nich mnozí přistupují ke svátostem. V poutní dny jest kostel doslova přeplněn poutníky, kteří přicházejí z blízka i z dáli, aby poslechli kázání významných kazatelů, zúčastnili se mše svaté a svátostného průvodu a vykonali svou pobožnost před milostným obrazem Panny Marie. Bez nadsázky můžeme říci podle Balbína, že milá jest Panna Maria dubská Hanákům. A vyslyšené modlitby ukazují, že milí jsou zase oni Panně Marii.

POPIS KOSTELA.

Poutní kostel dubský stojí na malém návrší na severozápad od městečka a patří k největším a nejkrásnějším chrámům moravským. Byl vybudován v letech 1734—1756 podle plánů slavkovského architekta Pavla Malnovského brněnským stavitelem Jiřím Klíčníkem v úhledném slohu barokním a jest důstojnou památkou nejen uměnímilovného olomouckého dómského probošta hraběte Františka Oedta, nýbrž i dvou zdejších horlivých farářů a děkanů: Františka Formánka a dr. Josefa Zháněla, kteří na důstojný stánek milostného obrazu Matky Boží dubské věnovali celé své jmění. Velikých zásluh o stavbu získal si i Tomáš Tomášek, rolník a mlynář v Tučapech, který dovážením stavebního materiálu ztrhal prý 12 koní. Celá stavba mimo dovoz materiálu a práci ruční, kterou obstarali zdarma farníci, si vyžádala obnosu na 150.000 zl.

Chrám dubský jest jednolodní orientovaná stavba o půdorysu obdélníkovém, s dvěma věžemi v průčelí, které dosahují výšky 68 m 50 cm a jsou zcela viditelné. Až do požáru r. 1782 byly věže o něco vyšší, ale při tehdejší opravě dostaly podobu dnešní. Jejich bývalá podoba se zachovala na plánech, uložených dnes v archivu olomoucké me-

tropolitní kapitoly a na obrázku v knize dr. Zháněla o poutích dubských z r. 1742. Průčelí chrámu jest dvoupatrové, s risalitem mělce elipsovité vystupujícím před líc obou věží, jež mají v přízemí vchody do kostela zazděné a v poschodích segmentovitě zakončená okna. Celé průčelí jest podélně rozčleněno šesti pilastry s jónskými hlavicemi na pět polí, příčně třemi římsami, z nichž nejmohutnější jest římsa okapní, jdoucí kolem celého kostela. Ve výklencích, zakončených konchami, jsou umístěny sochy světců a to: nahoře Neposkrvněného Početí Panny Marie, v druhém poschodí sv. Cyrila a Metoděje, v prvním poschodí nad vchodem sousoší sv. Rodiny a v bočních výklencích socha sv. Václava a sv. Ludmily. Sousoší svatě Rodiny bylo pořízeno proboštem Paláskem r. 1908 od sochaře Jana Havláka z Olomouce, sochy Panny Marie a sv. C. a M. při opravě průčelí proboštem Snášelem r. 1931, sochy sv. Václava a sv. Ludmily r. 1932. Zhotovil je akad. sochař Josef Hladík z Olomouce. Sousoší sv. Rodiny jest mramorové a pro výklenek nad portálem poněkud nepřiměřené, ostatní sochy jsou štukové, 3—4 m vysoké. Věže jsou dvoupatrové, v prvním patře jsou umístěny zvony, ve druhém hodiny. Zakončení věží jest helmice s lucernou, bání a jednoduchým křížem. Krytina cínový plech.

Kostelní loď jest rovněž dvoupatrová, členěná jednoduchými liseny bez hlavic. Mezi liseny jest 36 oken segmentovitě zakončených, s menším ostěním. Presbytář jest zakončen polokruhově a jest o něco užší než loď. Mohutná okapní římsa obtáčí celou budovu. Střecha sedlová jest z části kryta taškami, z části eternitem, nad presbytářem je sanktusník, v sedle dvojitý kříž.

Kolem celého kostela táhne se kryté podloubí, otevřené šesti oblouky. U presbytáře jest podloubí zazděno a tvoří po obou stranách sakristii a zpočátku kaple. V prvním poschodí jest ochoz zazděn a osvětlován 16 okny. Z ochozu jest vstup na kůr a do dvou menších oratoří nad bočními vchody do

kostela. Stavba jest zakončena zděnou, asi 2 m vysokou balustrádou, zdobenou 28 pískovcovými vázami a andělíčky. Na epištolní straně pod podloubím jest do zdi chrámové zasazen pískovcový náhrobek, který představuje muže v dobovém kroji, majícího u nohou sekyru a mlýnské kolo: Nápis jest z větší části nečitelný. Jedná se asi o náhrobek nějakého mlynáře z let 1560—70. Nad náhrobkem jsou zasazeny tři desky z umělého mramoru s postavami andělíčků, které kdysi byly asi součástí oltáře. Vnějšík kostela byl již mnohokrát opravován, naposledy r. 1940, věže 1931.

Kolem celého kostela jest terasa s přírodními svahy. Mohutné lípy byly skáceny v r. 1935 a nahrazeny novými. Na epištolní straně kostela i v průčelí bylo r. 1936 zřízeno schodiště z umělého kamene. Před hlavním vchodem, asi 30 m od kostela stojí kříž, na němž jest nápis: SICCLne est Mors tVa o FILI Del — toto jest smrt Tvá, Synu Boží? Letočetný nápis udává rok postavení kříže: 1760.

Do chrámu se vchází jednoduchým vchodem v průčelí a čtyřmi bočními vchody. Hlavní vchod jest ozdoben kamenným portálem o dvou jónských sloupech a silně profilovanou římsou nadpražní. Nad ní visí znak, patřící pravděpodobně některému dómskému proboštovi, dobrodinci kostela. Snad hraběti Martinicovi, jenž byl proboštem v době dokončení kostela a byl velkým příznivcem stavby.

Vnitřek kostela jest úměrný monumentalitě vnějšku. Délka lodi jest 35 m, presbytáře 20 m, celkem tedy 55 m, šířka presbytáře 12 m, výška ke klenbě 30 m. Nynější klenba podle původní jest asi o 1 m vyšší. Klenba jest v celém kostele valená, bez ozdob, v presbytáři o něco nižší než v lodi. Byla-li původní loď nějak zdobena, nelze dnes říci, jest však víc než jisté, že na ní nebyly ozdoby té doby, jako na klenbě pod kůrem, který jest značně mladší a nese již stopy rokoka. Vítězný oblouk, který by odděloval loď od presbytáře, schází, jest pouze naznačen malým snížením klenby presby-

táře. Zdi kostela jsou bílé, členěné řadou mělkých pilastrů, na jejich profilovaných patkách jsou ve štukových rámcích konsekrační kříže. Hlavice pilastrů jsou zdobeny akantovými listy a volutami a jsou v presbytáři pozlacené, v lodi jen se zlatými okraji a žilkami. Motivy všech hlavic jsou však stejné. Pilastry nesou silně profilovanou římsu klenební, nad níž jest hořejší patro segmentovitě zakončených oken bez ozdob. Mezi jednotlivými pilastry v lodi jsou v malých výklencích umístěny boční oltáře a po jednom vchodu na každé straně. Nad oltáři jest řada oken s ostěním, zdobeným různými motivy rostlinnými, nad vchody malé oratoře s balustrádou. Podobně jsou utvářeny i zdi presbytáře, kde jsou rovněž dva vchody proti sobě a nad nimi oratoře. Vchody jsou zdobeny bohatými portály z umělého mramoru a nad nimi jest oratoř s mramorovým ostěním. Dveře na straně epištolní mají jemné intarsie a jsou původní, dveře protější bez intarsií jsou novější.

Přední pozornost zaujme svou velikostí a bohatou nádherou hlavní oltář, který byl zbudován z odkazu dómského kapitulního děkana olomouckého Jiřího Mayerswaldta v letech 1745—1756. Stavba oltáře byla zadána přednímu moravskému sochaři K. Fričovi, usedlému v sousedním Tovačově. Frič vypracoval plán a podal nabídku v ceně 5884 zl. 6 kr. V plánu však asi byly provedeny nějaké změny, neboť stavba byla mu pak zadána za obnos 8200 zl. Frič však oltáře nedokončil, neboť 1755 zemřel a nedokončená stavba byla zadána pak prostějovskému sochaři Millerovi. Ten však vynechal z plánu řadu podrobností, mezi jiným čtyři sloupy, čtyři sochy velkých a 9 malých andělů a svatostánek namísto z mramoru udělal pouze ze dřeva. Nedodržel ani smlouvu o materiálu a užil pro umělý mramor pouze vápna konického a málo sádry. Byl pohnán k zodpovídání, ale protože přišel na mizinu, bylo od jeho potrestání upuštěno.

Oltář patří k nejkrásnějším stavbám svého druhu

na Moravě a jeho cena hmotná daleko převyšuje obnos 1 milionu K, zatím co cena umělecká se nedá číslicemi vyjádřit. Je z části dílem Fričovým a jeho dílny, z části dílem Millerovým. Fričovi patří nejen návrh, ale i částečné provedení. Zřetelně za dílo Fričovo se hlásí obě mohutné sochy andělů se sloupů zoltářních, zatím co horní část jest dílo Millerovo, jež už monumentálního propracování Fričova nedosahuje. Rozvržení oltáře jest obvyklé barokní době. Z mramorového soklu vyrůstají po obou stranách dva mohutné sloupy řádu korintského, před nimiž stojí dva andělé. Anděl na straně evangelní drží v ruce kaditelnici, jeho protějšek loďku s kadidlem. Po stranách sloupů jsou umístěny dvě vázy, z jejichž otvorů vychází oheň. I tyto vázy jsou charakteristickou prací Fričovou. Pozadí oltáře tvoří liseny řádu korintského a mezi nimi jest umístěn hlavní obraz, nádherné dílo brněnského malíře Josefa Sterna. Představuje Očišřování Panny Marie v chrámě, jemuž jest dubský kostel zasvěcen. Uprostřed obrazu stojí stařec Simeon, chovající Ježíška na rukou a prorokující Panně Marii, klečící pokorně u jeho nohou: „Tento jest postaven k pádu a povstání mnohých. A tvou vlastní duši pronikne meč!“ Skupinu doplňuje postava sv. Josefa a stařeny Anny a několik nahodilých diváků. Nad skupinou se vznášejí andílky, radujících se z oslavy Syna Božího. Pozadí obrazu tvoří architektura chrámu jerusalemského. Rozvrstvení osob, propracování obrazu i kolorit jest výtečný. Zvláště mohutně působí přímo magické osvětlení, jež dodává zobrazené scéně nadzemské vznešenosti. Bohužel jest obraz poškozen a zasloužil by rychlé a důkladné obnovy. Zakončení pozadí tvoří baldachýn, spočívající na sloupech a dosahující svým vrcholem až ke stropu. Pod baldachýnem sedí v oblacích postava Boha Otce, držícího zeměkouli a obklopeného řadou andílků. Nad postavou Boha Otce uprostřed svatozáře vznášejí se holubička, symbol Duha svatého. Tím jest doplňována svatá Trojice, neboť Bůh Syn jest jednak svátostně pří-

tomen ve svatostánku a jednak na milostném obraze v rukou Panny Marie. Vlastní oltář má mramorovou tumbu, svatostánek jest dřevěný i adorující andělé a nad svatostánkem uprostřed stříbrné svatozáře jest umístěn milostný obraz Panny Marie s mnoha záslibnými dary. Oltář jest dvojitý, takže na něm možno současně sloužit dvě mše svaté. Na zadní straně milostného obrazu jest obraz sv. Josefa pěstouna Páně. Pod hlavním obrazem jest v kovové kartuši bronzový nápis, hlásající, čím nákladem a kdy byl oltář postaven: „Deo ter Optimo Maximo / et in honorem / Beatissimae Virginis Mariae purificantis / Reverendissimus et Perillustris Dominus Dominus / Georgius de Mayerswaldt, cathedralis Ecclesiae Olomucensis / Praelatus primus infulatus et Decanus etc. Senior / hancce aram erigi fecit. Anno MDCCXLVII. — Tento oltář dal postaviti nejdůstojnější a urozený pán, pan Jiří de Mayerswaldt, infulovaný dómský prelát v Olomouci, kapitulní děkan, kanovník-senior atd. ke cti a slávě Boha nejlepšího a největšího a ke cti Očišřování Panny Marie roku 1747.“

Před oltářem visí tři stříbrné lampy. Prostřední pro věčné světlo, trojosá jest novější, pěkně pracovaná a věnovali ji r. 1888 manželé František a Teresie Michnovi z Tovačova. Dvě postranní jsou dobré práce barokní.

Na místě, kde přechází presbytář v loď, stojí na evangelní straně kazatelna. Byla postavena r. 1759 nákladem bohatého olomouckého kupce Karla z Parnespayera a r. 1765 byla i jeho nákladem opravena. Její poprsnice jest ozdobena kartuší s několika ovečkami, které zvedají hlavu ke kazateli. Představují věřící, poslouchající slovo Boží. Stříška jest ozdobena sedící postavou s desaterem v rukou, nahore stojí socha anděla s hláskou troubou, volajícího ke kazatelně věřící. Spodek kazatelny jest ozdoben znakem barona Königsbrunna, jehož nákladem byla kazatelna obnovena. Celkem působí velmi pěkným dojmem.

Protějšek kazatelny tvoří křtitelnice, postavená r. 1764. Nádrž na křestní vodu jest z umělého mramoru, a na zeměkouli nad ní stojí sv. Jan Křtitel, křtící Krista Pána. Nad nimi se vznáší holubička a z oblaků, držených anděly, shlíží Bůh Otec a praví: „Tento jest Syn můj milý...“ Provedení velmi pěkné.

V lodi vedle lavic jsou v mělkých výklencích boční oltáře, na každé straně čtyři. První tři dvojice jsou barokní, poslední dvojice novější. Oltáře barokní mají celkem stejnou podobu. Na tumbě z umělého mramoru uprostřed sloupů obraz a nad ním v nástavku hlavičky andílků a odznaky svěťce, jemuž jest oltář zasvěcen. V podrobnostech se ovšem oltáře od sebe poněkud liší.

První oltář na evangelní straně jest zasvěcen sv. Josefu, patronu umírajících. Představuje smrt sv. Josefa v kruhu rodiny nazaretské. Nad ložem sv. Josefa se vznáší zástup andílků, ukazujících k nebi. Před sloupy jsou dvě postavy prosebníků za šťastnou hodinku smrti. Oltář byl posvěcen současně s hlavním 4. října 1761 od biskupa Maximiliána z Hamiltonu. Obraz pochází z doby novější, umělecké ceny nemá. U něho konávalo své pobožnosti bratrstvo nejsvětějších jmen za šťastnou hodinku smrti.

Druhý oltář jest zasvěcen sv. Janu Nepomuckému. Obraz představuje nebeskou oslavu sv. Jana. Je rovněž novější a bez zvláštní umělecké ceny. Po stranách oltáře stojí sochy sv. Jana Křtitele a sv. Jana Evangelisty Páně. Posvěcen byl rovněž od biskupa Hamiltona 4. října 1761.

Třetí oltář jest zasvěcen Andělu Strážci. Jest na něm výrazný a dobře pracovaný obraz Anděla Strážce, chránícího dítě, ze starší doby. Po stranách oltáře sochy archanděla Michaela a Gabriela. Býval dříve oltářem bratrstva Panny Marie, královny andělů. Původně stával v kostele Všech svatých a byl posvěcen od biskupa Otty Honoria z Egkhů 25. září 1735.

Čtvrtý oltář jest původu novějšího. Byl zřízen

olomouckým proboštem Janem Steinbergem Petenim nákladem 3200 zl. z cetechovského mramoru a posvěcen dárce 2. října 1860 ke cti sv. Jana Kř. Má „privilegium“, že totiž mše sv. za zemřelé, sloužené na něm, jsou obdařeny plnomocnými odpustky. Oltářní obraz představuje sv. Jana Kř., bez umělecké ceny. Oltář, velmi krásný a cenný, dělal by výborné služby v mnohém kostele, ale do zdejšího kostela se naprosto nehodí, neboť se od něho liší slohem i provedením.

Na straně epistolní jsou rovněž čtyři oltáře:

První jest zasvěcen sv. Kříži. Oltářní obraz představuje výjev na Golgotě, kdy Kristus Pán volá s kříže „Consummatum est — Dokonáno jest“ a jest mistrovským dílem Sternovým, od něhož jest i hlavní oltář. Po stranách oltáře stojí sochy andělů, držící nástroje umučení: kopí a třtinu s houbou, namočenou v octě. Posvěcen byl 4. října 1761 od biskupa Hamiltona.

Druhý oltář jest zasvěcen sv. Valentinu, velmi oblíbenému svěťci. Oltářní obraz představuje sv. Valentina jako biskupa a je novější, bez umělecké ceny. Po stranách oltáře jsou sochy sv. Cyrila a Metoděje v obřadních rouchách biskupů východního obřadu. Posvěcen 4. října 1761.

Třetí oltář jest zasvěcen sv. Vendelínu, patronu rolníků. Dobrý, starý obraz, poněkud zašlý, představuje sv. Vendelína jako pastýře, který chrání stádo. Po stranách oltáře jsou sochy sv. Floriána, patrona proti ohni, a sv. Isidora. Oltář byl posvěcen 21. srpna 1777 od biskupa Bohumíra Rosenthala.

Čtvrtý jest oltář Panny Marie růžencové. Byl postaven od probošta Paláska r. 1895 nákladem dobrodinců. Stál 3500 zl. a podobně jako protější oltář se do kostela nehodí. Oltářní obraz představuje Pannu Marii, podávající sv. Dominiku růženec. Posvěcen byl 20. října 1895 od kroměřížského kanovníka Josefa Droběny.

Pod kůrem jsou dvě malé kapličky. Na straně evangelní sv. Anny s oltářem ze starého kostela

Všech svatých. Po stranách oltáře jsou sochy sv. Joachyma a Anny, oltářní obraz představuje sv. Annu s Pannou Marií. Na stěnách kapličky jsou barokní sochy sv. Petra a Pavla. Oltář byl posvěcen 21. srpna 1779 biskupem Karlem Rosentalem a jest jedinou památkou na bývalý kostel Všech svatých.

Kaple na straně epištolní jest zasvěcena Panně Marii lurdské a jest v ní oltář s jeskyní a sochou Panny Marie lurdské v tradičním podání. Dříve býval tento oltář ve starém kostele a zasvěcen svatě Barboře, jejíž oltář visí na zdi kaple. R. 1900 byl však oltář obnoven a zasvěcen Panně Marii.

Kůr s varhanami jest na zadním průčelí kostela a spočívá na dvou dvojicích štíhlých sloupů. Balustráda kůru jest zprohýbaná, barokní. Barokní jsou i skříňe varhan, pořízených k roku 1764 nákladem 11.000 zl. Za varhanami jest průčelní okno s obrazem Panny Marie dubské, dar to probošta Paláska z r. 1902.

Okna chrámová jsou rovněž malovaná a byla pořízena různými dobrodinci r. 1903. Okna v lodi v počtu 20, zdobená jen barevnou obrubou, pořídila k uctění památky manžela Apolonie Nakládalová, rolnice v Dubu, okna v presbytáři různí dobrodinci: okno s obrazem sv. Václava a Lva arcibiskup Skrbenský, s Pannou Marií růžencovou a sv. Dominikem bratrstvo živého růžence, se sv. Cyrilem a Metodějem manželé Dvořáčkovi z Tučap, na straně epištolní okna s obrazem Božského Srdce Páně a Panny Marie Františka Navrátilová z Boletouce, se sv. Kristinou a Aloisem mlynář z Nenakonic Alois Olbracht a poslední okno biskup Jan Weinlich. Okna po stranách oltáře František Stratil a Antonín Přehnal, rolníci v Nenakonicích. Celkem si vyžádala okna nákladu na 10.000 K.

Na evangelní straně hlavního oltáře jest klenutá sakristie, před níž jest prostranná předsíň s vchodem do kostela a na nádvoří. V sakristii jsou vzácně vykládané skříňe a několik starožitných památek jako hodiny, obraz tváře Spasitelovy, dva reliquiáře a

pod. Nad sakristií ve stejné místnosti jest uložena mariánská knihovna.

Velkolepý jest poutní chrám dubský, ale potřebuje opravy. Farníci i poutníci budou však jistě v příhodný čas míti dosti porozumění, aby umožnili opravu památky, jedinečné v dalekém okolí.

DUBSKÉ PAMÁTKY.

Umělecký ruch, který se rozvinul v Dubě po zahájení stavby nádherného poutního chrámu, neomezil se jen na sám kostel. I mimo chrám, který je opravdovým skvostem stavitelským a pravým muuseum vzácných uměleckých památek, byla pořízena různými dobrodinci řada vzácných uměleckých soch, které tvoří rámec poutního místa. A jest jen litovati, že pro nedostatek peněz muselo býti upuštěno od řady plánů, které měly z Dubu vytvořiti pravou perlu barokního umění moravského.

Nejstarší z těchto soch jest sousoší sv. Floriána blízko křižovatky silnic Nenakonice—Sokol a Tovačov—Brodek. Bylo postaveno roku 1733 nákladem olomouckého dómského probošta a světicího biskupa Otty Honoria Egkha a představuje sv. Floriána, umčeného utopením v řece Enži kolem r. 304. Kolem ústřední postavy jest umístěno šest soch patronů proti moru: sv. Rocha, Františka Xaverského, Šebestiána, sv. Karla Boromejského, sv. Rosalie a sv. Barbory. Latinský nápis vyjadřuje prosbu k sv. Floriánu: SanCte FLorlane, / sls proteCtor noster, InterVenI pro nobls, / ConserVa CLlentes tVos / a / fVLgVre, peste, faMe et beLLO, / et / LIbera nos a praesente et aeterno Igne. / — Sv. Floriáne, buď naším ochráncem, oroduj za nás, uchraň své svěřence od blesku, moru, hladu a války a zbav nás časného i věčného ohně!

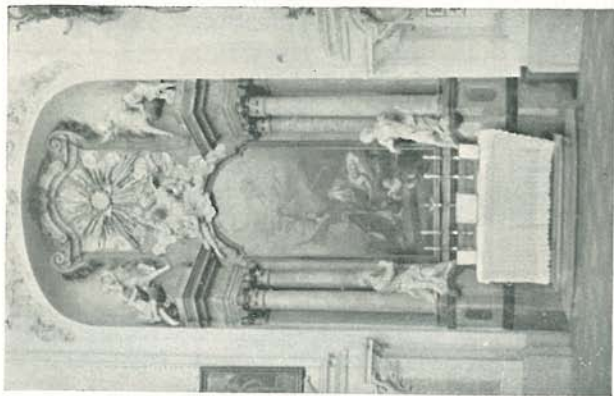
Druhé jest sousoší sv. Jana Nep., pořízené roku 1739 nákladem shora uvedeného biskupa Egkha a různých dobrodinců dubských. Kolem sochy sv. Jana,

právě před desíti lety (1729) prohlášeného za svatého, jsou sochy sv. Josefa, Otty, Františka z Pauly, Antonína, Jana z Boha a sv. Otilie. Nápis hlásá, kdo dal sochu postaviti: SngVLarl nostro tVteLarl / DIVo loannl NepoMVCeno / honorls serVatorl posVlt / Otto CoMes ab Egkh praepositVs et sVffraganeVs DV-bensesqVe benefaCtores ln perpetVa beatl obseqVla. — Zvláštnímu našemu ochránci sv. Janu Nepomuckému, ochránci cti, dal postaviti Otto hrabě Egkh, probošt a světící biskup a dubští dobrodinci na věčnou památku světce.

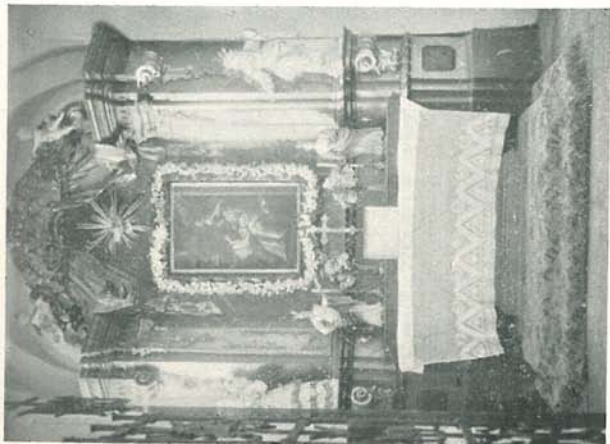
Obě tato sousoší jsou velmi krásná díla barokního umění sochařského. Jejich autor jest však neznám.

Po příkladu biskupa Egkha dal r. 1740 postaviti nedaleko kostela na cestě od Olomouce sochu sv. Josefa dubský soused Jiří Tomášek. Socha představuje sv. Josefa s Ježíškem v barokním pojetí a jest na ní nápis: ILLl bato Vlrnl ns sponso / beato losepho / ereXlt et ple DeVovlt / GeorglVs ThoMasChek. — Neposkvrněnému snoubenci Panny Marie sv. Josefu zbudoval a zbožně věnoval Jiří Tomášek.

Trvalým pomníkem bylo ozdobeno i místo, kde začala úcta milostného obrazu Panny Marie dubské. Lípa totiž, na které visel kdysi obraz, byla někdy kolem r. 1760 skácena a nahrazena uměleckou sochou Anděla strážného. O jeho postavení se jednalo už roku 1737, kdy také konsistoř postavení sochy schválila s podmínkou, že zakladatel sochy Josef Nidermayer, správce panství nenakonického, složí na její udržování obnos 10 zl. To se stalo teprve v srpnu r. 1763, kdy zakladatel odvedl do rukou děkana Klíčnicka zmíněný obnos. Na svátek sv. Anděla strážce téhož roku byla socha slavnostně posvěcena. Světitelem byl generální vikář a kapitulní děkan olomoucký hrabě Leopold Podstatský. Socha, jejíž zbudování si vyžádalo obnosu 854 zl., představuje Anděla strážného, držícího v pravici obraz Panny Marie dubské a levicí ukazujícího ke kostelu dubskému. Na podstavci jest latinský a český nápis,

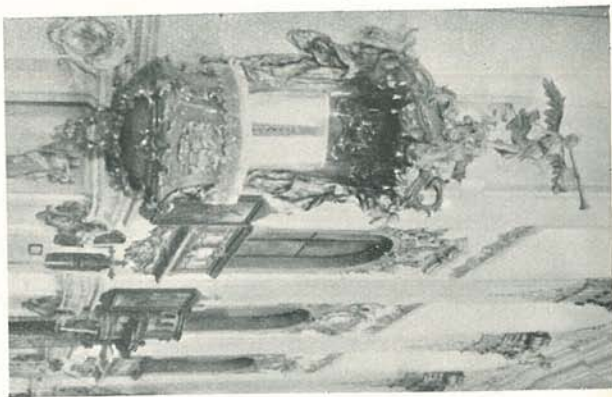
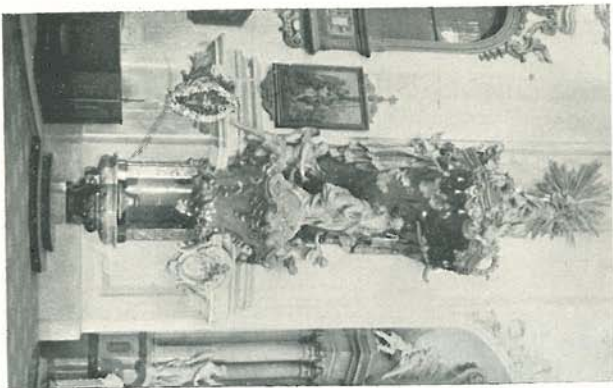

Oltář svatého Josefa.

Oltář svatě Anny.

Křtitelnice.

Kazatelna.

udávající, že „Zde jest byla oslavena, v Dubě jest vyvýšena svatá Boží Rodička.“

Z novější doby pochází kaplička sv. Markéty, stojící nad studánkou, jejíž vodě připisují věřící na přímluvu Panny Marie a sv. Markéty zvláštní účinky. Její původ spadá podle pověsti do válek napoleonských, kdy prý jakýsi francouzský důstojník okusil vody z malé prohlubinky na tomto místě a pro její příjemnou chuť dal na tomto místě zřídit studánku. R. 1832 byla na tomto místě zřízena i kaplička a do ní přenesen při boření starého kostela obraz sv. Markéty. Zbožná důvěra v pomoc Boží byla často odměněna vyslyšením. Zvláště dobře prý se voda osvědčila proti zimnici.

Doplňkem těchto památek jest řada křížů, soch a Božích muk, jež svědčí o zbožném duchu dubských farníků ve starší i nové době. Všechny jsou v dobrém stavu a farníci i poutníci rádi přispějí na jejich obnovu. Dělají si tak z pomíjejících statků poklady ceny věčné.

Jinou význačnou památkou dubskou jest mariánská knihovna. Vznikla z nahodilých odkazů různých dobrodinců dubských, aby kněží při poutním kostele ustanovení se mohli i dále vzdělávat. Základ k ní položil odkaz tovačovského faráře Leopolda Meixnera o počtu 166 knih. K nim přistoupil odkaz brněnského kanovníka Leopolda Žalkovského v počtu 100 knih, dar dómského prvního vikáře Ondřeje Weisa rovněž asi 100 knih, odkaz po děkanu Formánkovi, Zhánělovi, Klučákovi, dar různých poutníků, jako na př. hradišfského měšťana Antonína Františka Pergamena, prostějovského syndika Františka Antonína Jandíka, opata luckého kláštera a j. V XIX. století nebyla již knihovna doplňována. Obsahuje řadu cenných tisků, mezi nimi i několik prvotisků čili tisků před r.1500. Českých tisků jest poměrně málo, na př. Hájkova česká kronika, tisky XVI. století, barokní kázání a pod. Čítá asi 1000 svazků.

Z inventáře zaslouží si zmínky aspoň některé ka-

lichy. Nejkrásnější z nich jest barokní kalich, zdobený na kupě emailovými obrázky Panny Marie, sv. Jana Nepomuckého a bl. Jana Sarkandra a na nožce obrázky Dobrého Pastýře, Zvěstování Panny Marie a sv. Jana Evangelisty, zasazených do věnečků z červených granátů. Na spodní straně nožky jest letočtný nápis, udávající datum a dárce: „ThaVMatVrgae DVbensl CapeLLanVs BrVnensls presentavlt — Ferdinandus Lorenc — Zázračné Matce Boží dubské věnoval brněnský kaplan Ferdinand Lorenc r. 1733.“ Druhý kalich, rovněž barokní s obrázky Panny Marie, sv. Josefa, sv. Barbory, Zvěstování Panny Marie a odznaků umučení věnoval kostelu farář Dršfák při příležitosti svého kněžského jubilea r. 1826, jak hlásá nápis: „Derstlak lannes In sVls seCVnDIClls Deo nona JVNll hostlas saCrat et obLato Vlrgrnl Marlae DVbensl CaLICe Vota sVa fert — Jan Dršfák u příležitosti svých druhotin přináseje oběť přesvatou, věnuje Panně Marii dubské kalich, aby vyplnil zbožný slib 9. července 1826.“ Kalich jest však starší než z uvedeného roku, jak ukazuje způsob práce. Novější jest monstrance.

POŘAD FARÁŘŮ A PROBOŠTŮ.

Dub jest obec prastará a patřila od nejdávnějších dob olomouckému katedrálnímu kostelu, u něhož se vzpomíná již r. 1131. Roku 1232 věnoval biskup Robert Dub kapitulnímu proboštovi. V držení proboštů zůstal pak Dub až do vyvázání z poddanství r. 1848 jako součást panství nenakonického.

Protože Dub byl od nejstarších dob součástí majetku církevního, byl tam brzy založen i kostel a zřízena fara. Poznáváme tak ze stížnosti faráře Jaroslava papeži proti některým osadníkům, kteří mu pobrali šatstvo, obilí, vepřový dobytek a jiné movité věci. Papež Bonifác VIII. listem ze dne 3. března 1297 svolil, aby farář směl provinilce stíhati církevními tresty. Pozdější zprávy o faře však schá-

zejí. Teprve k r. 1510 se dovídáme, že olomoucký probošt dr. Augustin, jako patron dubské fary, pohnal u zemského soudu olomouckého Zdeňka z Kokor a na Maječině ze 100 kop grošů, že jeho lidé ze vsi Boletic odpírali odváděti dubskému faráři desátek. R. 1517 vzpomíná se faráře Melichara. R. 1517 pohnal farář Jan Viktorina ze Žerotína na Starém Jičíně u zemského soudu olomouckého z 8 dukátů, že se jeho pacholci při tažení proti Kunštátu vloupali do fary a odnesli odtud drůbež, oves, seno a j. Tento Jan byl v Dubě ještě r. 1521. R. 1528 držel zdejší faru kněz Martin, r. 1542—43 Jan, jemuž obec Bolelouc dlužila 30 kop žita a tolikéž ovsu desátku z 15 lánů, r. 1563 kněz Pavel.

V té době došlo také ke stavbě nové věže, již kostel, postavený kolem r. 1470 na místě starého, do té doby neměl. Ke stavbě bylo přikročeno roku 1577 za faráře Jana Syderiusa, jak hlásá zápis v kostelním misále z r. 1488: „L. P. 1577 v úterý před slavností sv. Stanislava, která připadá poslednímu května, za probošta kněze Matyáše z Duban a pána dědiny Dubu, za kněze Jana Syderiusa, t. č. faráře duského a kostelníka Valenty Leynka, založeny byly základy věže při kostele tomto ke cti a chvále Pána Všemohoucího a Všech svatých Božích. Jakmile počali základy kopati, přišlo se v zemi na zeď z obou bočních stran, kdysi za dávna založenou. Zeď byla asi loket široká. I uznala komise, že zdi tyto dosti pevnými jsou a proto se jimi nehýbalo. Ustanoveno, aby podél těchto starých zdí původních, ještě zdi nové o něco silnější přistavěny byly, až se dostoupilo úrovně se starými. Na základě tom stavěno dále. Základy tyto byly jen 5 loktů hluboké. Hlouběji při nové stavbě se nešlo, poněvadž se našla dobrá celina. Základní úhelný kámen položil dotčený kněz Jan Syderius s kostelníkem Crhou. Téhož roku vyhnala se zeď přes 8 loktů vysoko. Pro žňové práce a nedostatek potřeb přestalo se stavěti. R. 1578 počalo se na jaře ve stavění pokračovati. Koncem téhož roku byla věž dostavěna.“ Po dostavbě věže

byla asi podniknuta i oprava nebo dokonce nějaká přestavba kostela, neboť opravený kostel byl v neděli po Stětí sv. Jana Kř. r. 1586 vysvěcen olomouckým biskupem Stanislavem Pavlovským ke cti Všech svatých.

Další řada farářů jest velmi neúplná. Ceroni udává, že kolem r. 1610 byl zde farářem Mikuláš Kašovius a Jiří Latemus. Pokud se týká posledně jmenovaného, nelze o něm říci nic bližšího, ale o Kašoviovi máme bližší zprávy. Pocházel z Landškrouna a jmenoval se pravděpodobně Kaša, ale po zvyku doby své jméno zlatinisoval ve formu Kašovius nebo zřečtil na Kassoviades. Studoval u jesuitů v Olomouci a 10. července 1597 byl promován na mistra svobodných umění. Kdy byl vysvěcen na kněze nevíme, ale později byl dómským vikářem a kazatelem v Olomouci. V červenci 1609 stal se místo bl. Jana Sarkandra farářem v Jaktari, ale kardinál Dietrichštejn žádal kapitolu, aby mu jeho místo jako vikáře reservovala, aby se měl na stáří kam uchýlit. Okolnost, že byl dómským vikářem, připouští možnost, že byl i farářem dubským, ale musilo to být ještě před r. 1610. R. 1612 byla fara dubská opět uprázdněna a spravovali ji na žádost olomouckého kapitulního probošta Martina Greifenfelsa olomoučtí jesuité. R. 1612 vzpomíná se ve starém zdejším misále faráře Jiřího Martinidesa Lesnického, který zde pobyl až do r. 1619, po němž zde působili opět jesuité. R. 1633 byl dubským farářem Jiří Rosarius, vysvěcený na kněze r. 1625. Potom však v důsledku nedostatku kněží byla dubská fara přidělena jako komenda do Tovačova, při němž zůstala až do r. 1650. Podle zprávy tovačovského faráře Blažeje Tomance z 20. května 1650 konávaly se zde bohoslužby každou třetí neděli. Válkami byl však kostel velmi ochuzen a nutně bohoslužebné potřeby musel farář vyžebrať v Olomouci. Podle možnosti však se snažil opravit kostel: zjednal nové okno, zvon, výzdobu kostelní, přivedl farníky k vykonávání náboženských povin-

ností a obdělal opět pole, která nebyla po osm let obseta. Ježto však nyní byla dubská fara obsazena samostatným farářem, žádal, aby mu byla dána za jeho námahu buďto poloviční úroda z osetých pozemků nebo půl desátku. Jak jeho žádost dopadla, nevíme.

Rokem 1650 počíná nepřetržitá řada dubských farářů, povýšených r. 1860 na probošty.

Prvním farářem po obnově fary se stal Vavřinec Maximilián Cymbala, který od r. 1652 do dubna 1653 administroval i faru charvátskou. Jako první farář po obnově založil Cymbala farní knihy a pořídil matriky. Nejstarší zápis v křestní matrice pochází z 6. září 1650. O jeho působení není zpráv. Zachovala se však stará kostelní agenda, vydaná biskupem Stanislavem Pavlovským r. 1584, v níž Cymbala svým pěkným písmem poznačil, že ji r. 1650 pořídil pro potřebu chrámovou. Cymbala po- byl zde do r. 1660. Co se s ním stalo, není známo. Nesprávná jest zpráva Wolného, podle něhož měl zde býti až někdy do r. 1670, kdy zemřel.

Nástupcem Cymbalovým se stal v květnu 1660 Adam Alexander Štašek, jenž roku 1665 vystavěl z gruntu farní školu a snažil se o zlepšení příjmů školního rektora, který dostával od kostela vždy o sv. Jiří 3 zl., za zpívání pašii o velikonocích 1 zl. a od sedláků po 4 kr. ročně. R. 1672 pořídil pro děkanou matriku — Dub patřil až do r. 1731 k děkanství přerovskému, od tohoto roku k nově zřízenému děkanství tovačovskému, jež však bylo roku 1787 nazváno dubským — popis kostela, fary a farního benefícia, použiv k tomu ponejvíce zápisů Cymbalových. Podle jeho zprávy byl kostel postaven někdy před dvěma sty lety a už tehdy se nevědělo, byl-li vysvěcen od biskupa nebo pouze od kněze. Byly v něm tři oltáře, ale všechny porušeny. Hlavní byl zasvěcen Panně Marii, královně všech svatých, boční sv. Barboře a sv. Andělu Strážnému. Všechny byly v dobrém stavu a pozlaceny. Kalichy měl kostel dva stříbrné a pozlacené. Podobně byla

stříbrná a pozlacená také monstrance, jež měla cenu 80 zl. Kromě toho měl kostel ciborium, pacifikál, 6 ornátů, 2 zvony ve velké věži a jeden v sanktusniku a j. K faře patřilo 75 měric pole v různých tratích, 3 měrice louky, kterou předchůdce rovněž proměnil na pole a menší zahrada. Jiná zahrada, kterou fara dostala odkazem, byla od Švédů zničena. Desátků bývalo ročně asi 90 kop a kromě toho dostával farář od usedlých 14 zl. za sýr. — Po čtrnáctiletém působení byl Stašek 27. července 1674 přeložen do Tovačova, kde r. 1683 zemřel.

Třetím farářem dubským stal se 5. října 1674 Pavel Josef Hraboš. Pocházel z Frýdku ve Slezsku, studoval u jezuitů v Olomouci a na kněze byl vysvěcen 17. prosince 1671 od světicího biskupa Breinera. O jeho činnosti v Dubě není zpráv. Zemřel zde ve věku 38 roků 6. ledna 1685 a pochován byl ve starém kostele.

Jeho nástupcem se stal *Jakub Michal Sartorius*, presentovaný od dómského probošta Karla Kirchenpauma. Pocházel z Čech (Ketzensdorf), studoval u jezuitů v Olomouci a na kněze byl vysvěcen jako 29letý r. 1679. Ježto však neměl ještě skončeny studie, bylo mu nařizeno, že do konce r. 1680 má složit scházející zkoušky. Kde působil po vysvěcení nevíme, ale 15. ledna 1685 se stal dubským farářem, kde pobyl až do r. 1697. Ani o jeho činnosti není zpráv. V konsistorním archivu chová se však přerovská děkanská matrika z r. 1691, v níž Sartorius podává popis dubské fary a benefícia. Většinou shoduje se jeho zápis se zprávou Staškovou, odchyluje se od ní pouze v některých bodech, pokud nastaly od r. 1672 některé změny, jako na př. v odvádění desátků, neboť některé grunty, tehdy ještě pusté, byly zatím již osazeny. Rozvržení desátků podle obcí vypadalo takto:

Dub na panství kapitulního probošta: 20 sedláků odvádělo po 5 mandelích žita a stejné množství ovsu, dva po 6 mandelích, celkem tedy 27 kop obojího obilí. Zahradníci v počtu 23 dávali po 9

snopech ječmene, celkem tedy 3 kopy 27 snopů ječmene.

Nenakonice, rovněž na panství proboštském: 13 sedláků po 1 kopě 3 snopech žita a ovsu, 12 zahradníků po 12 snopech, celkem 16 kop 3 snopy.

Tučapy na panství olomouckých dómských vikářů: 13 sedláků celkem 17 kop 7 snopů žita a stejné ovsu a 7 zahradníků 32 snopy obojího.

Bolelouc na panství hrabat Salmů na Tovačově: 24 sedláci celkem 25 kop 12 snopů žita a ovsu, 16 zahradníků desátkem povinnou nebylo. Při pořizování soupisu r. 1672 bylo v Bolelouci ještě 15 gruntů pustých, nyní již žádný.

Celkový výnos desátků od poddaných byl: od sedláků 83 kopy žita a stejné ovsu, od zahradníků 6 kop 23 snopy míchaného obilí, ale této sumy nebylo nikdy dosaženo.

Desátek odváděl se i z vrchnostenských dvorů a to:

z dvora dómského probošta v Nenakonicích: 7 kop ovsu,

z dvora dómských vikářů v Tučapech: 12 kop žita a stejné ovsu,

z dvora hraběte Salma v Rakodavech a místo celé obce rakodavské: 4 kopy žita a ovsu a 8 sýrů.

Celkem ze dvorů 13 kop žita a ovsu.

Celkový výnos desátků tedy byl 96 kop žita a tolik i ovsu a 6 kop 23 snopy obilí míchaného.

Dalším příjmem byl plat ze sýrů. Farář měl dostávat od každého usedlého po 10 kr., celkem tedy od 128 usedlých 21 zl. 20 kr., ale pro chudobu mnozí osadníci tohoto platu odvádět nemohli a ročně se sešlo pouze asi 15 zl.

Určitý desátek dostával i rektor, ale jen ze čtyř obcí po dvou snopech od každého usedlého. Usedlí rakodavští tímto platem povinni nebyli. Od každého usedlého ze všech pěti obcí však dostával po 4 kr. Od kostela měl ročně 4 zl. a tak jeho plat byl velmi malý. Farář se mu snažil plat nějakým způsobem zvýšiti.

Sartorius pobyl v Dubě až do své smrti. Zemřel 26. října 1697 ve stáří 54 roků.

Po Sartoriově dostal dubskou faru 12. listopadu téhož roku František Ferdinand Formánek. Jeho činnost byla vylíčena výše, zbývalo by tedy podati několik životopisných dat, pokud je bylo lze nalézt. Narodil se v Telči na západní Moravě kolem roku 1672 a působil nejdříve jako farář v Nových Hvězdlicích u Brna, odkud se dostal za faráře do Dubu. Za své zásluhy byl jmenován nejdříve místoděkanem a r. 1730 i děkanem. Horlivě se věnoval duchovní správě a vydržoval vlastním nákladem i kaplana, aby mu vypomáhal. Po vzniku poutí se věnoval celou duší a všemi silami jejich rozkvětu a na stavbu poutního kostela věnoval 6000 zl. a v poslední vůli učinil jej universálním dědicem. Kolik věnoval na kostel jinak, nikdo se nedověděl. Zemřel po 44letém farářování 14. května 1741 ve stáří 68 roků a pochován byl v novém kostele.

Podobně vylíčeny jsou i zásluhy Formánkova nástupce dr. Josefa Antonína Zháněla. Narodil se asi r. 1705 v Jezeře u Pouzdřan, dnes v diecesi brněnské. Kdy byl vysvěcen na kněze, nedalo se zjistiti, ale od r. 1737 působil jako farář ve Střílkách u Zdounek na panství hrabat Petřvaldských, jimž mimo jiné patřil také Tovačov. V době jeho farářování se stavěl právě proslulý střílecký hřbitov, na jehož výzdobě pracoval nejlepší moravský sochař té doby Frič. Zásahem hraběte Petřvaldského dostal se Zháněl za faráře do Dubu, kde se horlivě ujal stavby nového kostela, péče o poutníky a starostí o duchovní správu. Ve všech těchto počinech se projevil jako důstojný nástupce děkana Formánka. Podobně jako on věnoval celý svůj majetek a všechny své příjmy na dokončení monumentálního poutního chrámu, a to tak, že nevěděla pravice, co dělá levice. Tím méně dověděl se o tom svět. K vnitřní výzdobě chrámu povolal výtečné umělce. Hlavní oltář byl svěřen Fričovi, který se už osvědčil při výzdobě hřbitova stříleckého, kostela tovačov-

ského, holešovského a poutního chrámu na sv. Hostýně. Při tom však pokračoval i ve studiu a v září 1742 by promován v Olomouci na doktora theologie. Ke své promoci vydal spis, několikrát již citovaný, který je důležitým pramenem pro dějiny dubské. Je vyzdoben četnými rytinami, mezi nimi i rytinou Panny Marie dubské a oběma kostely. Vynikl jako znamenitý kazatel a kázal mimo jiné při svěcení poutního chrámu na sv. Hostýně r. 1748. Za své zásluhy byl jmenován děkanem, přísedícím konsistoře a examinátorem bohoslovců na olomoucké bohoslovecké fakultě. V poslední vůli odkázal obnos 7300 zl. na vydržování dvou zdejších kaplanů. Zemřel 17. února 1759 ve věku 54 roků. Na horní chodbě proboštsství se zachoval jeho portret, na němž jsou patrné rysy jeho ušlechtilého charakteru. Pochován byl v kryptě v novém kostele, kterému zasvětil všechny své snahy, ale jehož svěcení se nedočkal.

Po Zhánělovi byl dubským farářem Augustin František Klíčnický. Pocházel z Brna a byl asi synem stavitele Klíčnicka, který stavěl i dubský kostel. Narodil se asi 1718, theologii studoval v Olomouci jako biskupský chovanec a na kněze byl vysvěcen biskupem Janem Arnoštem z Lichtenštejna 31. července 1741. Prvním jeho působištěm byl Kouřim, odtud r. 1743 přišel na dóm za vikáře. Tam pobyl čtyři roky, načež byl 11 roků farářem ve Velké Sennici, odkud se 20. března 1759 dostal za faráře do Dubu. Zastával i úřad děkana. Za něho konáno r. 1761 slavnostní svěcení kostela, r. 1764 přenešení milostného obrazu a generální visitace. Ke generální visitaci pořídil pro děkanskou matriku popis kostela, fary a farního benefícia. Z tohoto soupisu se dovídáme některé podrobnosti o kostele, jako na př., že v něm byly tehdy pouze čtyři boční oltáře: sv. Kříže a sv. Valentína na epistolní straně a sv. Josefa a sv. Jana Nepomuckého na straně evangelní, že zvony byly ještě umístěny na starém kostele a na novém byl pouze jeden menší, že kostel

byl dostatečně zásoben potřebnými bohoslužebnými potřebami, neboť měl stříbrné a pozlacené 2 monstrance — větší vážila 4 unce 29 lotů — stříbrný kříž ve váze 4 unci 27 lotů, 8 stříbrných a pozlacených kalichů ve váze 9 unci 19 lotů, 2 stříbrná ciboria, 2 stříbrné svícny, pacifikál, kaditelnici s ločkou, reliquiář, 4 stříbrné lampy, jednu stříbrnou a pozlacenou o váze 13 unci 25 a půl lotu, mešní konvičky, 14 různých stříbrných záslibných předmětů u obrazu Panny Marie a j. Na mešních rouchách měl kostel 4 celé soupravy, 38 ornátů, 16 alb, 6 rochet a množství prádla. Peněz měl kostel 12.931 zl. a kromě toho 8700 zl. fundálních na udržování kostela. Mešních fundací bylo za 7145 zl., z toho 2300 zl. odkázal hrabě Oedt na 4 týdenní mše sv., děkan Wagner 1000 zl. na zřízení bratrstva Ježíš, Maria a Anna, z jejichž úroků měla býti každý týden sloužena mše sv. za toho, kdo z bratrstva nejdříve zemře a kolem svátku Narození Panny Marie jedno výroční requiem za zakladatele a zemřelé členy bratrstva. Mariánská knihovna čítala 463 svazky knih a byla umístěna v jedné světnici v prvním poschodí fary. U kostela byl ustanoven varhaník, dva vokalisté a 5 hudebníků čili adšantů. Děkan pro ně zbudoval nákladem 340 zl. domek, v němž měli bydlet, ale s podmínkou, že budou odváděti ročně poplatek ve výši 4 zl. z jedné světnice. Byly celkem čtyři. Farář však měl povinnost udržovati dům v dobrém stavu a dávat čistiti komíny. — Klíčnick zemřel 1. dubna 1777 a pochován byl v kryptě poutního kostela. Svou knihovnu podobně jako i předchůdcové odkázal kostelu.

Dalším dubským farářem se stal *Martin Klučák*. Pocházel z Citova u Přerova, panství to klarisek u sv. Kateřiny v Olomouci, kde se narodil někdy kolem r. 1719. Na kněze byl vysvěcen v Olomouci 21. září 1741 a záruku na jeho výživu dal klášter sv. Kateřiny. Prvním jeho působištem byly Dražovice u Vyškova. Nato působil po celých 25 roků jako kaplan v Dubě, až se konečně 10. dubna 1777 stal

i dubským farářem a později děkanem děkanství dubského. Úřad faráře zastával po 10 roků. Zemřel 10. listopadu 1787 a první z farářů byl podle císařských předpisů pochován mimo kostelní kryptu. Měl velkou knihovnu, kterou zdědil kostel. Dočkal se zrušení slavných poutí k milostnému obrazu.

Po Klučákovi přišel za faráře do Dubu *Matěj Filkuka*. Pocházel z Jemnice na západní Moravě z rodiny, jež dala Církvi pět kněží: Byli to: Karel, vysvěcený na kněze r. 1740, Josef, vysvěcený r. 1741, Matěj a Jakub, vysvěcení r. 1749, a Ignác, vysvěcený r. 1753. (Vít Filkuka, který byl v letech 1790—1791 dubským kaplanem, byl asi synovcem těchto kněží.) Matěj se narodil 22. ledna 1723, studoval v Olomouci, kde dosáhl titulu bakaláře theologie a na kněze byl vysvěcen kardinálem Troyerem 30. května 1748. Po vysvěcení byl poslán do Dačic za kooperátora, za rok se stal tamějším kaplanem, po čtyřech letech stal se nejdříve lokálním kaplanem a potom i farářem v Kostelním Vydří, odkud se po 33letém působení dostal za faráře do Dubu. Zde se stal i děkanem. Za něho byl dubský kostel obohacen o jedny z nejkrásnějších moravských zvonů, pocházejících ze zrušeného kláštera Hradiska u Olomouce. Vážily 45, 23, 13, 18 centů, 58 funtů a byly daleko široko známy souladem svých hlasů. Stály pouze 2185 zl. 30 kr., ale kostel musel za to věnovat staré zvony do kostela v Halenkovicích u Napajedel a v Dolní Lípové bez náhrady. Ke staru trpěl zákalem zraku. Zemřel 7. května 1808 a pochován na hřbitově u starého kostela, jehož se tehdy užívalo za hřbitovní kapli.

Nástupcem Filkukovým se stal 28. června 1808 *Jan Dršfák*, dosavadní lokální kaplan v Citově. Pocházel z Přerova, kde se narodil 18. dubna 1752. Studoval v císařském konviktu v Olomouci, na kněze byl vysvěcen 1. června 1776 od světicího biskupa Freienfelsa. Právní titul kanonické výživy mu podobně jako i jeho bratru poskytl město Přerov. Po vysvěcení působil jako kooperátor v Lidečku,

r. 1779 se stal kooperátorem kojetínským, r. 1800 zdouneckým, 28. března 1800 se stal lokálním kaplanem v Brankách u Valaš. Meziříčí, 20. listopadu 1802 v Citově, odkud 28. června 1808 přišel za faráře do Dubu. Brzy po příchodu zakusil následky státního úpadku, neboť kostely musely odvésti své stříbro do státní pokladny a dostaly v náhradu státní papíry. Kostel dubský byl bohatě opatřen různými stříbrnými předměty. Byly to povětšinou dary z vděčnosti za vyslyšené prosby. Podle inventáře, pořázeného farářem Filkukou, bylo při dubském kostele na 50 funtů stříbra a kromě toho ještě ve faře stříbrné lžice ve váze 28 lotů. To bylo z větší části odvedeno a za to dostal kostel obligaci na 1490 zl. vídeňské měny. Druhou podobnou pohromou pro kostel byl finanční patent z r. 1811, v jehož důsledku klesly peníze a fundace ztratily na ceně. Tehdy také byly pro malý výtěžek spojeny nadace děkana Zháněla na vydržování dvou kaplanů a děkana Dresera pro jednoho kaplana. Za něho došlo také ke zboření kostela Všech svatých. Ten byl v důsledku patentů císaře Josefa II. r. 1786 prohlášen za nepotřebný a měl být zrušen. Byl však ponechán za hřbitovní kapli až do r. 1821. Někdy v r. 1824 byl za souhlasu konsistoře prodán veřejnou dražbou nenakonickému mlynáři Antonínu Slezákovi, který jej zbořil a kámen použil na stavbu mlýna. Oltáře sv. Barbory a sv. Anny byly přeneseny do nového kostela. Zemřel 3. srpna 1828 a pochován na starém hřbitově.

Dalším farářem dubským byl Josef Schöny. Narodil se ve Valaš. Meziříčí 16. srpna 1782, na kněze byl vysvěcen od světicího biskupa hraběte Kolovrata 20. září 1806; byl nejdříve kaplanem ve Staré Bělé u Mor. Ostravy. 9. října 1811 se stal tamějším farářem, 5. května 1821 byl jmenován místoděkanem děkanství místeckého, 28. října byl investován na faru dubskou. Prožil v Dubě cholery r. 1831, za níž pro nedostatek místa na starém hřbitově se začalo pochovávat na hřbitově novém, zřízeném sice

již r. 1785, kde se však do té doby nepochovávalo. Druhou pohromou byla úplavice, která řádila v r. 1848. Obě tyto epidemie si vyžádaly velikých obětí na lidských životech. Na památku cholery byla r. 1832 postavena kaplička sv. Markéty. Zemřel 11. ledna 1849 a pochován jest na novém hřbitově. Od r. 1845 spravoval místo něho faru administrator.

Po smrti Schönově stal se dubským farářem olomoucký kanovník svobodný pán Artur z Königsbrunn. Narodil se 20. září 1817 v Brně, bohosloví studoval v Olomouci a r. 1839 byl jmenován kanovníkem. Na kněze byl vysvěcen 8. srpna 1841 v Olomouci a působil nejdříve jako kaplan u sv. Michala v Olomouci, kde byl 29. března 1843 jmenován auditorem konsistoře. 10. prosince 1845 se stal administrátorem dubské fary, 31. března 1847 jmenován assessorem konsistoře, 28. února dubským farářem, 17. dubna 1852 děkanem a školním inspektorem, 14. dubna 1853 kancléřem konsistoře. Dosáhnuv 4. června 1856 sídelního kanonikátu na dómě v Olomouci, vzdal se dubské fary a přesídlil do Olomouce, kde zastával úřady konsistorní. Byl od 17. prosince 1856 přisedícím církevního soudu, 25. července se stal domácím papežským prelátem, 28. listopadu 1860 prelátem-kustodem na dómě, 18. prosince 1861 dómským scholastikem. Zemřel 9. února 1880 a pochován byl v kryptě v Dubě. Byl to jeden z nejvýznačnějších našich kněží minulého století, vlastenec výtečný a podporovatel všeho dobrého. Už jako bohoslovec a mladý kněz byl činný v národním hnutí, sdruženém kolem Slovanské knihovny olomouckých českých bohoslovců a vlastenecké nadšení si udržel až do posledních let svého života. Spolu se svým pozdějším nástupcem v Dubě Jeronymem Lískem redigoval vlastenecký časopis „Cyrill a Method“, zúčastnil se oslav 1000. výročí příchodu sv. Cyrila a Metoděje na Moravu v r. 1863 atd. V duchovní správě byl velmi horlivý, ale poslední léta, co byl současně kancléřem konsistoře, byla jeho péče rozdvojena.

Za něho postihlo dubský chrám veliké neštěstí: zřízení klenby. Königsbrunn zahájil ihned práce opravné, ale jejich dokončení se nedočkal, neboť přesídlil do Olomouce. Avšak ani tam nezapomněl na dubský kostel a značně přispíval na jeho dokončení a vnitřní opravu. Jeho znak jest na kazatelně, jež byla jeho nákladem opravena. Rovněž pořídil řadu krásných paramentů.

Po Königsbrunnovi převzal faru dubskou dosavadní vikář při metropolitním chrámu v Olomouci Jeronym Lísek. Narodil se 29. října 1818 v Dolních Tanovicích u Hodonína, na kněze byl vysvěcen v Brně 5. srpna 1842 a působil nejdříve čtyři roky jako kaplan ve Vyškově a potom deset roků jako vikář v Olomouci. Jako brněnský bohoslovec byl Lísek pod vlivem ušlechtilého vlasteneckého buditele Františka Sušila, profesora Nového zákona na brněnském učilišti. Vlastenecké nadšení odnesl si i do duchovní správy. V Olomouci již r. 1848 učil dobrovolně učeně v nedělních školách české mluvníci a počínaje r. 1849 byl několik let profesorem češtiny na olomouckém německém gymnasiu, kde mocně zapůsobil na probuzení vlasteneckého citění studující mládeže. R. 1849 byl zvolen předsedou „Slovanské lípy“, která se ustavila v Olomouci a stal se zakládajícím členem „Národní jednoty sv. Cyrilla a Methoda“, jež si vzala za úkol vydávat české knihy. V tomtéž roce založil spolu s kanovníkem Königsbrunnem a superiorem semináře Tomášem Bečákem vlastenecký časopis „Cyrill a Method“, jehož úkolem bylo vlastenecky uvědomovati a vzdělávati lid i duchovenstvo. Časopis byl bohužel příštího roku zastaven. I v duchovní správě vyvinul Lísek velikou horlivost a byl proto r. 1855 jmenován auditorem konsistoře a 30. srpna příštího roku — patrně vlivem barona Königsbrunna — stal se farářem dubským. Čekala jej veliká práce obnovy dubského kostela, kterou Lísek do konce r. 1860 také provedl. Svou obětavostí a obezřetností získal si o opravu velkých zásluh, které byly náležitě oceněny. Již

r. 1857 byl jmenován konsistorním radou, r. 1860 jmenován proboštem s právem nositi černou manteletu a r. 1861 i konsistorním assesorem. I jako probošt staral se horlivě o zvelebení kostela a pouť a zúčastňoval se vlasteneckého ruchu na Moravě. Byl i přísedícím konsistoře v Pětikostelí, členem „Dědictví svatojanského“ a řady jiných spolků. Pro svou učenost stal se členem učené společnosti „Akademia de Quiriti“ v Římě. Některé jeho články jsou v časopise „Cyrill a Method“, jím založeném a řízeném. K slavnosti blahořečení Jana Sarkandra vydal r. 1860 krátký životopis blahoslavence pod názvem „Život blahoslaveného mučedníka Božího Jána Sarkandra, bývalého faráře holešovského“. Vyšel ve dvou vydáních nákladem Antonína Halousky, universitního „kněhtiskaře“. 8. května 1863 vykonal arcibiskup Fürstenberk generální visitaci. 15. srpna 1866 prožil bitvu mezi vojskem rakouským a pruským, která se strhla nedaleko Dubu a protože právě v té době byl v Dubě pohřeb, při němž se zvonilo, byl zajat a jako domnělý zrádce odsouzen velitelstvím pruského vojska k smrti zastřelením. Když však plukovní lékař vysvětlil, že nejde o nějaké návěští, nýbrž o zvyk, že se při pohřbu katolíka zvoní, byl propuštěn. Proboštsství však bylo dokonale vyrabováno. Nějakou dobu sloužilo i za pevnost pro oddíl pruského vojska. Po celou dobu obležení Olomouce byl kostel zavřen. Po skončení obléhání navštívil 21. října Dub císař František Josef, prohlédl si kostel a pobyl chvíli i ve faře. Na památku jeho návštěvy a bitvy byla zasazena na průčelí budovy pamětní deska a jedna pruská koule, která při bitvě prorazila zdivo. Později byl na místě bitvy u silnice z Olomouce do Tovačova nedaleko obce postaven pomník. Probošt Lísek zúčastnil se horlivě veřejného života, pomáhal ve vedení a zvelebování obce, stál u kolébky zdejší záložny r. 1870, býval často řečníkem při různých slavnostech, mnohokrát světil školy, prapory, stříkačky atd. v celém širém okolí, takže patřil k nejvýznačnějším

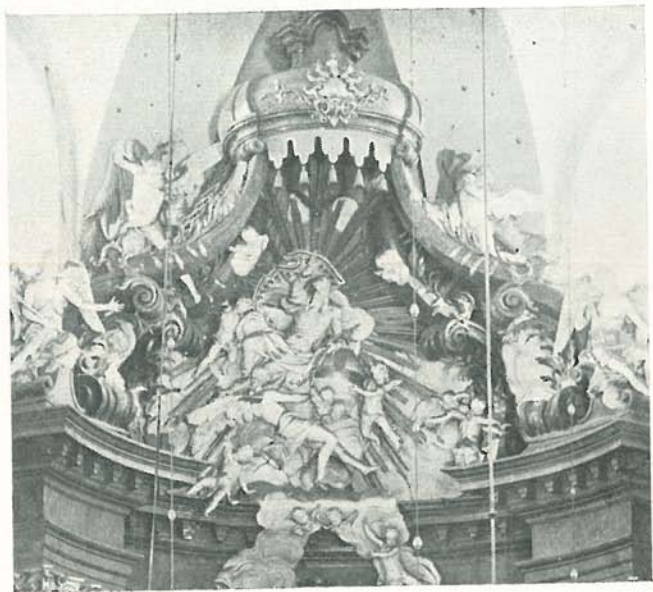
kněžím v diecesi. Zemřel 18. prosince 1887 v sousedním Tovačově, kam odešel na pensi; byl však pochován na hřbitově v Dubě.

Po Lískovi dostal 4. dubna 1888 probošství Štěpán Palásek, dosavadní farář v Měrotíně u Litovle. Narodil se 25. listopadu 1841 v Ivanovicích na Hané, studoval gymnasium v Kroměříži a bohosloví v Olomouci. Byl 11. června 1865 vysvěcen na kněze, byl ustanoven kaplanem ve Vyškově, kde působil do r. 1869, potom se stal vrchním kaplanem u sv. Mořice v Olomouci, kde pobyl do r. 1878, kdy se stal farářem v Měrotíně, odkud přišel do Dubu. Zde vyvinul velikou horlivost. Brzy po svém nastoupení podnikl opravu hlavního oltáře, která byla provedena r. 1890; r. 1892 obnovil kazatelnu a křtitelnicí, 1895 postavil boční oltář Panny Marie růžencové, 1897 opravil varhany, 1899 postavil v kapli pod jižní věží nový oltář Panny Marie lurdské a opravil oltář v kapli pod severní věží, 1900 oltáře sv. Vendelína a Anděla strážného a zřídil nový Boží hrob, 1902 věnoval umělecké okno s obrazem Panny Marie dubské nad hlavní vchod, 1903 okna v lodi a presbytáři, 1906 dal vymalovat vnitřek kostela a opravit vnějšek, 1908 postavil do výklenku nad hlavním vchodem sousoší sv. Rodiny atd. Všechny tyto jeho počiny ke zvelebení chrámu vyžádaly si desetitisícového nákladu. Horlivě pracoval i v duchovní správě. R. 1900 pořádal misie, příštího roku jejich obnovu, konal četné pobožnosti, r. 1890 posvětil novou školní budovu, 1893 mlékárnu, 1901 střikačku a prapor řemeslnického podporovacího spolku a j. Horlivě pečoval o zvelebení poutí. Za něho konána r. 1895 a 1914 generální visitace. Za svou horlivost byl r. 1899 jmenován děkanem, 1906 arciknězem, 1912 čestným kanovníkem kroměřížským. Byl konsistorním radou a asesorem olomouckým, skutečným arcibiskupským radou pražským a byl navržen i k vyznamenání papežskému, ale to došlo do Olomouce až po jeho smrti. Za něho kaplanoval v Dubě od srpna

Sousoší svatého Jana Nepomuckého.

Baldachyn hlavního oltáře.

1889 do října 1890 Lev Skrbenský, pozdější arcibiskup pražský a olomoucký a kardinál, který měl svého bývalého představeného v úctě až do smrti a rád k němu do Dubu zajížděl. Oslaviv 11. června 1915 zlaté kněžské jubileum, byl probošt Palásek 13. března 1916 raněn mrtvicí a náhle zemřel. Pochován byl na hřbitově dubském od světícího biskupa dr. Karla Wisnara.

Nástupcem Paláskovým stal se 9. června Emanuel Snášel. Narodil se 1. ledna 1865 v Litovli, studoval české gymnasium v Olomouci, kde byl také r. 1887 vysvěcen na kněze. Nato kaplanoval do r. 1889 ve Velké Bystřici u Olomouce, do r. 1891 ve Velkém Týnci, do r. 1892 u sv. Mořice v Olomouci, potom byl pět let vikářem na dómě a r. 1897 se stal farářem v Hněvotíně, odkud přišel 13. července 1916 do Dubu. Bylo to v době války a proto činnost jeho byla s počátku podvázána. R. 1916 byly na válečné účely odvedeny tři zvony: Maria, Štěpán a Norbert, proslulé po celé Moravě svým krásným souzvukem a k nim r. 1917 přistoupil i sv. Cyril a Metoděj, původně r. 1700 Augustin, po puknutí však r. 1875 přelitý u fy Hilsner a r. 1918 i cínové píšťaly z varhan. Brzy po ukončení války ustavil Spolek klanění Nejsvětější Svátosti a 8. prosince 1918 Mariánskou družinu, 1920 pořídil nové ocelové zvony, jež byly 29. června posvěceny na jméno Maria (1870 kg, tón e), Cyril a Metoděj (1370 kg, tón as), Václav (890 kg, tón h), a Josef (616 kg, tón d). Celkem stály zvony i s umístěním ve věži 45.841'40 K. Obnos byl z části uhrazen z kostelních fondů, většinou však dobrovolnými dary farníků. R. 1924 opravil hlavní otař, sakristii a lavice, r. 1925 byla přemístěna a opravena socha Anděla strážného u Nenakoníc. R. 1928 byl opraven vnějšek kostela kromě věží a střecha a pořízena nebo opravena některá bohoslužebná roucha a kostelní potřeby, 1931 opraveny nákladem skoro 130 tisíc K obě věže a pořízeny do dosud prázdných výklenků sochy Panny Marie, sv. Cyrila a Metoděje,

ke kterým r. 1932 přibyl ještě sv. Václav a sv. Ludmila. Téhož roku pořízena do kostela nová vrata, umělecky pracovaná. R. 1919 konáno triduum, 1925 generální visitace, 1928 misie. Za svou činnost jmenován probošt 1910 konsistorním radou, r. 1921 assesorem konsistoře a správcem děkanství dubského, 1923 děkanem a generálním visitátorem děkanství cholinského a šilperského, 1924 děkanství švabenického, 1925 monsignorem, 1926 poradcem, 1927 pobočníkem arcibiskupským při generální visitaci děkanství uhersko-hradišfského a bzeneckokyjovského, 1928 generálním visitátorem děkanství pozlovického, 1929 děkanství uničovského a konečně r. 1933 jmenován sídelním kanovníkem olomouckým. Zemřel 29. června 1939.

Po Msgru Snášelovi byl na dubské proboštví, podle církevního práva vyhrazenému papežskému Stolci, papežskou bulou ze dne 6. května 1934 investován bývalý kaplan dubský Josef Veselý. Narodil se 4. listopadu v Ladíně ve farnosti Jesenec, na kněze byl vysvěcen 5. července 1900 od arcibiskupa Kohna, byl kooperátorem v Křenové, od 28. prosince 1904 v Měrotíně, od 1. prosince 1906 v Tršicích, od 1. srpna 1907 v Penčicích, od 1. září 1912 v Dubě, 1. února 1920 se stal farářem v Penčicích, odkud se dostal za probošta do Dubu. Z příspěvku konkurenčního výboru, patrona a hlavně vlastním nákladem opravil faru, která byla ve velmi sešlém stavu, r. 1935 dal vymalovat kapličky pod kůrem, 1936 nákladem dobrodinců postavil schodiště na straně od městečka a před hlavním vchodem do kostela, dal vymalovat dolní chodby kolem kostela, opravil malé varhany na oratoři v presbytáři, pořízené r. 1772 pro všední hraní, aby se velké nekazily, několikrát hostil u sebe bohoslovce z celého kraje, kteří zde konávali své duchovní obnovy, 1939 uspořádal misie, které konali Salesiáni z Moravské Ostravy atd. Za své zásluhy dosáhl řady církevních vyznamenání. Mezi kěžími i farníky byl velmi oblíben. V roce 1939 však onemocněl a 25. prosince

t. r. zemřel. Pochován byl v rodné farnosti Jesenci za veliké účasti kněžstva i lidu. Zanechal po sobě pěknou památku.

Od smrti probošta Veselého jest dubským proboštem *Msgre Jan Nep. Stanislav Lochmann*. Narodil se 16. května 1879 v Žalkovicích u Kroměříže, gymnasijní studia konal na veřejném gymnasiu v Kroměříži, bohosloví studoval v Olomouci, kde byl i 5. července 1902 arcibiskupem Kohnem vysvěcen na kněze. Působil jako kaplan v Třemešné do r. 1905, potom rok jako suplující profesor náboženství na reálce v Opavě, 1906—1908 byl druhým kaplanem u sv. Mořice v Olomouci, od 1908 do 1916 vrchním kaplanem tamtéž. 1. listopadu 1916 stal se farářem v Hněvotíně u Olomouce, kde s velkým vkusem a velkým nákladem opravil kostel, pořídil nové zvony, opravil faru atd. 1. března 1936 po smrti Msgra Františka Horáka byl papežem Piem XI. jmenován infulovaným proboštem u sv. Mořice v Olomouci a 19. dubna téhož roku posvěcen na opata od olomouckého arcibiskupa dr. Leopolda Prečana v kapli arcibiskupské residence v Olomouci. Slavnostní instalaci na svatomořické proboštví vykonal generální vikář dr. Jan Martinů 26. dubna. I v Olomouci se dal do opravy svého kostela, který patří k nejkrásnějším památkám umění gotického na Moravě a zdárně dokončil velkolepou vnitřní obnovu, jež si vyžádala statisícového nákladu. Své plány nemohl však ukutečnit úplně, neboť v r. 1939 musel Olomouc opustiti. 26. ledna 1940 přejal administraturu dubského proboštví a 30. dubna na ně i prozatímně investován. Hned po příchodu s péčí sobě vlastní ujal se dubského kostela, který velmi trpí, protože je velmi vystaven vlivům povětrnostním. Proto hned v r. 1940 přistoupil k opravě vnějšku, která si vyžádala nákladu víc než čtvrt milionu K. Současně byly provedeny i nutné opravy střeš, hlavně nad ochozem a oprava fary. K dalším zamýšleným opravám, které by uvedly krásný dubský chrám do patřičného stavu, prozatím se ne-

dostal pro válečné poměry. Byla však vykonána řada menších oprav, jako nová instalace elektrického osvětlení, pořízení přenosných zpovědnic atd. Do budoucnosti kéž mu dá Bůh hojně milosti a síly k provedení plánů, které chová.

POŘAD KAPLANŮ.

Ve starší době nebylo při faře dubské kaplana. Jen výjimkou vyskytují se někteří jako administratoři zdejší fary v době uprázdnění nebo jako zástupci faráře v době jeho nemoci. Teprve děkan Formánek si pro obtížnost duchovní správy vydržoval vlastním nákladem výpomocného kněze-kaplana. Počátek poutí vynutil si ustanovení kaplana řádného, později dvou, tří atd., až konečně jejich počet v době největšího rozkvětu poutí dosáhl čísla sedm. Plat byl jim s počátku vyplácen z kostelní pokladny, z části farářem, který se uvolil platiti jednoho kaplana a hr. Oedtem, který platil rovněž jednoho kaplana. Později však bylo stanoveno, že kněží mají býti vydržováni z mešních stipendií. R. 1759 fundoval děkan Zháněl obnosem 7300 zl. dvě první kaplanská místa a třetí místo obnosem 3460 zl. kralický děkan Dreser. Po zrušení poutí byl počet kaplanů snížen, až se ustálil na počtu dvou, kteří jsou vypláceni z náboženského fondu. V době nedostatku kněžstva byl však zde i pouze jeden kaplan.

Seznam kaplanů jest v knížce P. Šmehlíka a ve farní kronice. Pro starší dobu však není úplný. Také ani tento seznam, doplněný starou pamětní knihou, nedělá si nároků na úplnost a při podrobnější prohlídce matrik a jiných písemností a aktů konsistorního archivu by se snad našli ještě i jiní kněží, kteří působili v Dubě jako kaplani. To by si však vyžádalo veliké trpělivosti a námahy.

1. Martin Chytil od září 1696 do listopadu 1697
2. Gordián S. Jakobita od listopadu 1697

3. Kristián Leichmann od září 1727
4. Jiří Roubal od července 1728 do prosince 1732
5. Konst. Horný od července 1728 do května 1733
6. Jan Glašek
7. František Ruber
8. Jan Gottesweldt
9. Jiří Nevrla
10. František Královský
11. Václav Malíček
12. Jiří Sládeček od června 1730 do dubna 1733
13. Ludvík Rosman od května 1733 do pros. 1735
14. Petr Kubatius
15. Eliáš Schmidt
16. František Pakles
17. Matouš Šitavanc
18. Antonín Dimut
19. Martin Zborka
20. Kašpar Lednický od srpna 1734 do června 1736
21. Martin Hračiřík
22. Jakub Vala
23. Jan Boček
24. Antonín Scholz
25. Tobiáš Houdek
26. Jan Daněk od listopadu 1735 do března 1742
27. František Oswaldt
28. Jan Knap
29. Jakub Olbricht od července 1736 do září 1737
30. Leopold Weis
31. Maximilián Dvorský
32. Jan Schillinger od listopadu 1737 do října 1740
33. Karel Rilka od října 1737 do ledna 1738
34. Jiří Mejnka
35. František Winkler od srpna 1739 do ledna 1740
36. Antonín Modlitba od pros. 1739 do září 1740
37. Jan Hübner od ledna 1740 do srpna 1740
38. Ondřej Zorn od listopadu 1740 do února 1754
39. Jan Procházka
40. Jakub Bílý od července 1740
41. František Lukeš od dubna 1742 do března 1746
42. Antonín Kuchynka od září 1741 do března 1744

43. Šimon Horyk od června 1742 do prosince 1742
44. Jan Kopl od července 1742 do října 1743
45. Josef Haisner od června 1742 do května 1752
46. Martin Müller od října 1743 do dubna 1748
47. David Hein od prosince 1743 do února 1744
48. Ondřej Srba od února 1744 do října 1746
49. Josef Kopeček od dubna 1745 do ledna 1747
50. Karel Kubečka od dubna 1745 do února 1768
51. Rudolf Hirt od října 1746 do června 1750
52. Ignác Braun od března 1747 do února 1751
53. Jan Abrahamčík od května 1748 do září 1755
54. Martin Kluzák od října 1752 do dubna 1777
55. Jakub Pugel od dubna 1754 do prosince 1791
56. Josef Lunda od listopadu 1755 do března 1757
57. František Paseka od srpna 1757 do 1760
58. František Řehoř od února 1758 do března 1758
59. František Hájek od listop. 1759 do červce 1767
60. Karel Wenger od srpna 1762 do pros. 1768
61. František Pugel od října 1762
62. Jan Kops od listopadu 1763 do prosince 1777
63. Tomáš Šmíd od února 1769 do února 1776
64. Jakub Soušek od května 1776 do března 1777
65. Matouš Paul od března 1777 do února 1783
66. František Bulin od dubna 1778 do března 1793
67. Jan König od října 1777 do května 1780
68. Jan Rohn od září 1780 do března 1782
69. Karel Březina od června 1782 do července 1795
70. Josef Slovák od května 1783 do prosince 1786
71. Josef Chytil od ledna 1787 do prosince 1806
72. Vít Filkuka od srpna 1790 do prosince 1791
73. Rudolf Loserth od pros. 1792 do listop. 1795
74. František Kozera od března 1793 do ledna 1795
75. Nikasius Gazzík od ledna 1796 do červce 1799
76. Jan Maleček od února 1796 do března 1805
77. Josef Indruch od dubna 1799 do června 1803
78. Kašpar Dedek od května 1799 do listop. 1810
79. František Maglia od října 1804 do října 1808
80. Jan Janečka od listopadu 1805 do pros. 1807
81. František Škobrtal od pros. 1806 do listop. 1811
82. Jan Přecechtěl od srpna 1807 do dubna 1809

83. Vavřín Hudeček od června 1809 do pros. 1809
84. Michal Fuchs od února 1810 do ledna 1811
85. Matěj Krück od června 1810 do listop. 1811
86. Petr Suřica od prosince 1810 do srpna 1811
87. Ambrož Šorm od srpna 1811 do září 1817
88. Jan Raška od listopadu 1811 do 1812
89. Erich Lammel od ledna 1812 do prosince 1812
90. Ondřej Lukeš od pros. 1812 do července 1814
91. Jan Till od července 1814 do dubna 1815
92. Josef Urban od dubna 1815 do září 1816
93. Mikuláš Vašek od září 1816 do září 1817
94. Augustin Loubal od září 1816 do června 1817
95. Tomáš Reingruber od října 1817 do pros. 1818
96. Vincenc Kratochvíl od června 1818 do list. 1818
97. Jan Krč od listopadu 1818 do února 1820
98. Jiří Kvasnica od ledna 1819 do dubna 1823
99. Šebestián Kvasný od břez. 1820 do června 1823
100. František Večerka od srpna 1823 do červ. 1830
101. František Jašek od listop. 1823 do listop. 1824
102. František Uher od listop. 1824 do května 1825
103. František Šebrechín od list. 1825 do červ. 1826
104. František Schafer od ledna 1827 do září 1835
105. Šimon Kraus od května 1828 do srpna 1828
106. Jiří Pochyla od listop. 1830 do května 1837
107. Josef Sychra od října 1835 do listop. 1836
108. Jan Šimíček od pros. 1836 do listop. 1841
109. Cyril Šizuma od listop. 1837 do srpna 1840
110. Florián Bečák od září 1840 do listop. 1844
111. Klement Černoch od pros. 1841 do září 1842
112. Antonín Hubáček od října 1842 do pros. 1850
113. Tomáš Láska od pros. 1842 do dubna 1851
114. Josef Štěpka od ledna 1851 do února 1856
115. Ignác Mráček od července 1851 do února 1854
116. Matěj Novák od března 1854 do září 1854
117. Vavřinec Roubal od října 1854 do srpna 1873
118. František Chalupa od února 1856 do září 1859
119. Pavel Filip od října 1859 do května 1863
120. Frant. Urbásek od března 1864 do červce 1877
121. Ed. Křížánek od červce 1873 do červce 1888
122. Jan Podřícký od srpna 1877 do pros. 1882

123. Antonín Nutz od ledna 1883 do května 1883
124. Josef Kachník od červce 1883 do dubna 1884
125. Josef Pšenčík od května 1884 do srpna 1896
126. Lev Skrbenský od srpna 1889 do října 1890
127. Jan Poštulka od srpna 1891 do března 1892
128. Josef Pospěch od února 1892 do dubna 1893
129. Valentin Doležal od červce 1894 do srpna 1899
130. Arnošt Šmehlík od srpna 1896 do února 1899
131. František Künstler od března 1899 do října 1907
132. Alois Urban od srpna 1899 do ledna 1903
133. Jaroslav Pištěcký od ledna 1903 do září 1904
134. Ladislav Loštický od září 1904 do červce 1914
135. Josef Krýbl od října 1907 do září 1912
136. Josef Veselý od září 1912 do ledna 1920
137. Petr Křivák od února 1914 do července 1916
138. František Černoch od srpna 1918 do pros. 1921
139. František Čermák od února 1920 do srpna 1934
140. František Vykopal od srpna 1934 do října 1942
141. Jan Klučka od května 1937 do června 1937
142. Antonín Fučík od srpna 1938
143. Jan Navrátil od listopadu 1942

DUBSKÉ POUTNÍ PÍSNĚ.

Brzy po vzniku poutí dubských byly skládány i písně k počtě Panny Marie v Dubě uctívané. Byly to ovšem většinou neumělé výtvořky lidových zpěváků a starších bratrů, z nichž některé byly vytisknuty ve formě oněch známých jarmarečních písniček, tak ve stol. XVIII. oblíbených a prodávaly se jako památky z poutí. Podobně byly skládány i modlitby k Panně Marii dubské, ozdobené jejím obrázkem. Některé z nich se zachovaly. Jednu z nich uveřejnil J. Bečák ve své nádherné knize „Haná“.

Z poutních písniček podařilo se mně získati jednu z nejstarších, jejíž původ sahá až do doby vzniku dubských poutí. Jest zachována ve sbírkách p. Ig. Tabarky, sběratele starožitností v Rymicích u Hole-

šova, který ji ochotně zapůjčil k otisknutí. Vyslovuji mu zde za to srdečný dík. Byla vytištěna v Olo-mouci r. 1731. Jí podobných písní se jistě zachovalo více a bylo by vděčnou prací posbírat je a vydati je souborně. Byl by to jistě cenný příspěvek k poznání citění barokního člověka v okruhu vlivu poutí dubských.

Podobně vznikla celá řada poutních obrázků dubských. Jeden z nich opět uveřejněn ve zmíně-ném díle „Haná“.

Píseň nová ke cti a chvále Nejsvětější Rodičky Boží Marie Panny svato-dubské, všem věrným křes-tanům k potěšení na světlo vydaná:

Srdce mé ve mně láskou hoří tak vesele,
když sobě rozjímám žíly moje hrají ve mně,
když mne volá tak spanilá rajská růže,
vyvolená perla drahá.

Nebudu prodlévat, pospíším si jíti k Dubu,
s mým srdcem upřímným tu hodinu,
vím, že najdu já v Dubě hned té chvíle
tu Matičku, kde jest sobě trůn zvolila.

Ta rajská růžička tak líbezně k sobě volá,
k svým věrným ctitelům jest náchylná, dobrotivá.
Pojďte, poďte bez prodlení,
všichni sirotci, siré vdovy.

Té Matce Kristově k svatým nohám nemeškejte,
svým srdcem upřímným tak horlivě hned padněte
a volejte: O Maria,
tisíckrát buď pozdravena, Perlo drahá!

Před Tebou s vroucností my padáme, o Maria,
svou bídu a těžkost přednášíme, Matko milá!
Uslyš, uslyš nás, Maria,
žádáme my Tě pro Boha, o Maria!

Přimluv se, Matičko, k Tvému Synu, Tě žádáme,
by od nás odvrátil mor a vojnu.
Škodné ohně, mocná Paní,
na křesfany nedopouštěj smrti náhlý.

Ach! Místo Dubu, jak jsi šťastný a radostný,
máš v sobě velice poklad drahý a milostný,
kdež Maria si zvolila,
v tobě svůj trůn vyvolila růže vonná.

Tento poklad dubský jest daleko rozhlášený,
neb jest všem křesfanům dobře známý, povědomý.
Není žádný oslyšený
do Dubu kdo přichází, od té Paní.

Matička svatodubská dobrotivá hned vyslyší,
neb jest všem ctitelům milostivá, je potěší,
jest hříšníkům milosrdná,
prosí za ně svého Syna, o Maria.

Aby nám Kristus Pán tu milost dal, Tě prosíme,
bychom se ze svých hříchův mohli vyznat a želet je.
K posilnění tělo drahý
ať přijmem skroušeně po vyznání při skonání.

O dubská Matičko, perlo drahá, opatruj nás,
s Tvým milým Synáčkem stůj Ty při nás v poslední čas,
by ten lstivý pokušitel
nad námi moci neměl, pryč ho zažeň.

O rajká Růžičko, ještě jednou Tě žádáme,
tu krátkou písničku poníženě Ti podáváme.
Přijmi ji od nás, o Maria,
dodej ji před trůn Krista Pána, perlo drahá!

Popřej, svatodubská Matko milá, zde svou milost,
v poslední hodince buď přítomná, budem mít dost,
kdež přebýváš s Kristem Pánem,
ať se s Tebou tam radujem věčně. Amen.

PRAMENY:

Farní archiv v Dubě.
Kapitulní archiv v Olomouci.
Konsistorní archiv v Olomouci.
Arcibiskupský archiv v Kroměříži.

SPISY:

Jos. Antonín Dreser: Dub za krále stromův vyvolený aneb
kázání v Dubě při přenášení zázračného obrazu nejsvětější
Rodičky Boží Marie Panny dubskej. Olomouc 1732.

Dr. Jos. Zháněl: Pulchra ut Luna, electa ut Sol, augustis-
sima coeli terraeque Regina, semper immaculata Virgo Maria
novissimis his temporibus in horizonte Mega-Dubensi orta
ac in aede sacra Omnium Sanctorum paraeciae Dubensis in
lcone sacra cultu hyperdulico et miraculis clara, nunc histo-
ria parthenia ac parergis scripturistics illustris, Olomouc 1742.

Dr. Ř. Wolný, Kirchlische Topographie von Mähren, sv. V.,
str. 70 a další (Brno 1863).

Karel Eichler: Poutní místa a milostivé obrazy na Moravě
(Brno 1888, sv. II., str. 322 a další).

Arnošt Šmehlík: Poutnické místo bl. P. Marie v Dubě na
Moravě. Hranice 1903.

Dostál-Říkovský: Olomoucký okres (Vlastivěda moravská),
Brno 1935, str. 223 a další.

O B S A H :

Předmluva	7
O původu milostného obrazu a počátku poutí	9
Rozkvět poutí a stavba poutního chrámu	21
Duchovní péče o poutníky	29
Duchovní náplň poutí	33
Na vrcholu slávy	39
Zákaz poutí	46
Obnova poutí	49
Popis kostela	54
Dubské památky	63
Pořad farářů a proboštů	66
Pořad kaplanů	84
Dubské poutní písně	88
Prameny	91

Spisovatel	František Šigut
Název díla	Poutě k Panně Marii dubské
Vydala	Valašská tiskárna ve Valaš. Meziříčí
Roku	1944
Foto	Killingier
Vytiskla	Valašská tiskárna ve Valaš. Meziříčí
Vydání	První
Cena	Brožovaná K 30.—